
Till Ålands lagting

Landskapsregeringens externpolitik

Meddelandet innehåller en redogörelse av landskapsregeringens externpolitiska prioriteringar inför år 2025 samt verksamhet under år 2024 i förhållande till Nordiska ministerrådet, till dagordningen inom Europeiska unionen samt till övriga externa samarbeten. Dessutom innehåller meddelandet en statistikbilaga över EU-ärenden under år 2024.

Mariehamn den 3 april 2025

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Ingrid Zetterman

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Nordiska ministerrådet	7
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	8
2.2 Ansvariga ministrar	8
2.3 Finlands och Ålands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar	9
2.4 Revideringen av Helsingforsavtalet	12
2.5 Färöarnas, Grönlands och Ålands ställning i det nordiska ministerrådet	14
2.6 Övergripande prioriteringar	14
2.6.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030	14
2.6.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	16
2.6.3 Civil beredskap	17
2.6.4. Gränshinderarbetet	18
2.6.5. El-, energi-, bygg- och klimatfrågor	19
2.6.6 Näringsliv och regionalpolitik (MR-Tillväxt)	20
2.6.7 Arbetsmarknad (MR-A)	21
2.6.8 MR-Finans	21
2.6.9 Kultur (MR-K)	22
2.6.10 Utbildning och forskning (MR-U)	23
2.6.11 Jämställdhet (MR-JÄM)	24
2.6.12 Integration	25
2.6.13 Barn och unga	26
2.6.14 Digitalisering (MR-Digital)	26
2.6.15 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)	27
2.6.16 Miljö och klimat (MR-MK)	28
2.6.17 Social- och hälsopolitik (MR-S)	28
2.6.18 Justitiefrågor (MR-JUST)	31
2.7 Norden och EU	32
3. EU	32

3.1 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden	34
3.1.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.....	34
3.1.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner.....	34
3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker	35
3.1.4 Regionkommittén.....	35
3.1.5 Subsidiaritetsprincipen.....	36
3.1.6 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.....	37
3.2 Ålands prioriteringar.....	37
3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet	37
3.2.2 Statligt stöd	38
3.2.3 Sammanhållningspolitiken	38
3.2.4 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens	39
3.2.5 Skatte- och tullfrågor.....	40
3.2.6 Jordbruk	41
3.2.7 Fiske	42
3.2.8 Skog	43
3.2.9 Jakt- och viltvård.....	45
3.2.10 Miljö och klimat	45
3.2.11 Klimat och energi.....	47
3.2.12 Vägtrafik och trafiksäkerhet.....	48
3.2.13 Hälso- och sjukvård	49
3.2.14 Jämställdhet	50
3.2.15 Integration	51
3.3 Landskapsregeringens prioriteringar 2025.....	51
4. Övriga externa samarbeten	54
4.1 Sjöfart och IMO	54
4.2 HELCOM	55
4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö	55
4.4 Miljösamarbete.....	55
4.5 BEIC – Baltic Energy Islands Connect.....	55

4.6 Clean Energy for EU Islands.....	56
4.7 Everyone Can Flourish-samarbete med UN-Habitat	56
4.8 Central Baltic.....	57
4.9 Utbildningssamarbete.....	58
4.10 UNESCO	59
4.11 RLEG.....	59
4.12 Samarbetsdeklaration mellan Åland och Ostbelgien	60
4.13 Europeiskt ö-samarbete	60

1. Inledning

Det säkerhetspolitiska läget i Östersjön påverkar Åland i allra högsta grad med tanke på Ålands strategiska läge. Diplomati och den internationella rätten är viktiga instrument som tillsammans utgör grunden för en stabil och regelbaserad samverkan mellan stater. Vid instabilitet är det än mer centralt att stå upp för den regelbaserade världsordning där internationella lagar och avtal respekteras och där samarbete mellan länder är nyckeln till fred och stabilitet. Genom att arbeta tillsammans med våra nordiska grannar och inom EU kan vi säkerställa att våra värderingar om demokrati, mänskliga rättigheter och jämlikhet upprätthålls och stärks. Landskapsregeringen anser att det är viktigt att det fortsättningsvis säkerställs att ingen förändring sker beträffande Ålands särställning, särskilt mot bakgrund av att förändringar i inställningen till internationella avtal verkar ske hos stormakterna.

Genom sammanhållning och gränsöverskridande kontaktskapande skapas ett tryggt, öppet och framtidssäkert Åland. Åland deltar i det nordiska ministerrådet och nordiska rådet och samarbetet möjliggör politiska möten på hög nivå. Under år 2025 är Åland tillsammans med Finland ordförandeland i Nordiska ministerrådet. Många av landskapsregeringens tjänstemän får genom samarbetet också möjlighet att i olika undergrupper till ministerråden samarbeta nordiskt. Utöver EU och de nordiska samarbetena deltar Åland i flera betydelsefulla samarbeten. Det relativt nya associerade medlemskapet i Unesco har skapat en helt ny arena för Åland, och det mellanstatliga arbetet inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation ligger helt i linje med landskapsregeringens intentioner för kontakter till omvärlden. Frågor som litteracitet för att hindra spridning av miss- och desinformation, säkrandet av kulturarv och vikten av kunskap och forskning är centrala områden för organisationen. Likaså är dessa frågor på agendan för såväl kultur- som justitieministrarna i Nordiska ministerrådet. Barns och ungas rättigheter är ett huvudfokus för det gemensamma ordförandeskapet och därtill arbetar Nordiska ministerrådet aktivt med jämställdhetsfrågor.

I Europa pågår en kraftig upprustning. Gemensamt i Europa, Norden och varje enskilt land är de stora satsningarna på försvar och civil beredskap. EU och Norden visar tydlig handlingskraft inom området. För Ålands del är utvecklandet att den civila beredskapen ett högt prioriterat område. Det är ett arbete som behöver ske tillsammans med andra aktörer. Då Finlands och Ålands ordförandeskapsprogram presenterades i Nordiska ministerrådet i Reykjavik i november 2024 konstaterade lantrådet Sjögren att samarbetet kring den civila beredskapen är särskilt viktigt. Inom det nordiska samarbetet inom civil beredskap saknar dock Åland fortsatt tillgång till det så kallade Hagasamarbetet vars vision är "ett robust Norden utan gränser". Ett åländskt deltagande är högt prioriterat och

frågan hanteras på såväl politisk nivå som tjänstemannanivå. Ett annat element inom den civila beredskapen är cyber- och informationssäkerheten. Åland arbetar aktivt tillsammans i de nordiska sammanhangen och söker också större europeiska sammanhang för att stärka sin motståndskraft. Den fysiska motståndskraften kommer fortsatt att prioriteras under 2025.

För den europeiska tryggheten är energifrågan och ett oberoende av Ryssland en prioriterad fråga. Genom de åländska vindkraftssatsningarna kan Åland på ett mycket konkret sett stärka hela den europeiska självförsörjningen.

Den europeiska, de nordiska ländernas och den åländska ekonomin behöver stärkas för att klara global konkurrens och de utmaningar som står framför oss. Också i dessa sammanhang är de gränsöverskridande samarbetena av stor betydelse. Såväl EU som det nordiska samarbetet pekar på nödvändigheten att konkurrenskraften stärks.

EU måste investera stort för att möta konkurrensen från USA och Kina konstaterade Europeiska centralbankens tidigare chef Mario Draghi när han överlämnade sin konkurrenskraftsrapport till Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen den 9 september 2024. Den så kallade Draghirapporten har påverkat de EU-gemensamma prioriteringarna där konkurrenskraft, säkerhet och ekonomisk motståndskraft lyfts som det centrala. Bland de viktigaste områdena finns hållbar tillväxt och konkurrenskraft. Kommissionen vill också göra det enklare att genomföra EU:s regler och minska administrativa bördor. Att minska byråkratin är nödvändigt för att främja innovation och ekonomisk tillväxt, men det bör ske på ett sätt som så långt som möjligt kan kombineras med våra ambitioner gällande klimat, demokrati och jämlikhet.

EU:s avbyråkratiseringspolitik är ett viktigt steg mot att göra unionen mer effektiv och tillgänglig för medborgarna. Särskilt viktigt för Ålands del är betoningen av att små företag ska kunna växa. Såväl Draghirapporten som kommissionens program understryker behovet av utbildning och kompetensutveckling, något som Åland har potential att dra nytta av framför allt avseende utbildningsinstanserna men också för den generella utvecklingen av humankapitalet. Draghirapporten förordar också centralisering och storskaliga lösningar, från landskapsregeringens sida understryks vikten av att det måste finnas utrymmer för småskaliga lösningar och att beslut ska fattas så nära medborgarna som möjligt fortsättningsvis måste vara central princip i EU.

Under året kommer EU att arbeta fram sin fleråriga budgetram. Stora resurser kommer att avsättas för att stärka den europeiska säkerheten vilket troligt kommer att påverka övriga fonders tilldelning. Åland, och landskapsregeringen, har inte i tillräcklig utsträckning

nyttjat de medel som står till förfogande för att bland annat implementera den europeiska lagstiftningen. När långtidsbudgeten, och fondtilldelningen, står klar behöver vi vara redo att hämta hem extern finansiering.

En intressant effekt av EUs prioriteringar är att de aviserade lagstiftningarna från kommissionen är betydligt färre till antalet och mer fokuserade på förenkling än tidigare perioder. Detta innebär att det inom några år förhoppningsvis krävs mindre insatser för att implementera lagstiftning från unionen, och mer utrymme för egen åländsk lagstiftning.

Åland påverkar och blir påverkat av internationella politiska beslut. Därför är det centralt att delta i internationella organisationer och forum där Åland har möjlighet att föra fram synpunkter och delta i diskussioner.

Externpolitiken är resurskrävande och antalet samarbeten som landskapsregeringen deltar i har över tid ökat samtidigt som det finns behov av att landskapsregeringen ska kunna delta mer aktivt i redan etablerade samarbeten. I syfte att stöda hållbarhetsarbetet deltar landskapsregeringen där så är möjligt digitalt. Det internationella samarbetet förutsätter dock i hög utsträckning fysiskt deltagande då det är viktigt att landskapsregeringens deltagande vid varje sammanhang motsvarar vad som förväntas av en deltagande part i samarbetet så att det internationella protokollet följs.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

Under år 2024 innehades ordförandeskapet i det nordiska ministerrådet av Sverige. Under året har en blandning av digitala och fysiska möten hållits, bl.a. höll samarbetsministrarna fysiska möten i Malmö och Köpenhamn. Sveriges ordförandeskapsprogram, som utgör grunden för det nordiska regeringssamarbetet 2024, ska bidra till Vision 2030 om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Sverige har under år 2024 prioriterat bl.a. ett integrerat Norden utan gränshinder, ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden.

Under år 2025 övertar Finland och Åland ordförandeskapet i ministerrådet. Under Finlands och Ålands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2025 fortsätter arbetet med att implementera Vision 2030 och de tre strategiska prioriteringarna. De politiska prioriteringarna inom varje förvaltningsområde är nu fastställda i samarbetsprogrammen med tillhörande arbetsplan för varje sektor. Under året gäller det att komma i gång med arbetet på allvar med sikte på mållinjen 2030. Finlands och Ålands ordförandeskap vill bidra till att hela Norden är så väl förberett för kommande kriser som möjligt. Planeringsfasen i reformen av gränshinderarbetet är klar och det är dags att energiskt arbeta vidare, både nationellt och samnordiskt, för att det ska vara lätt att bo, studera, arbeta och driva företag i ett annat nordiskt land.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör Ålands viktigaste politiska plattform för internationellt samarbete. Landskapsregeringen deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de åtta nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet är – trots namnet – egentligen inte ett utan elva fackministerråd och ett samordnande ministerråd dvs samarbetsministrarna (MR -SAM). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året. I Nordiska ministerrådet för digitalisering deltar även de baltiska länderna och arbetsspråket är engelska.

De nordiska länderna kan även träffas i informella ministerråd. Eftersom informella ministerråd står utanför det egentliga nordiska samarbetet har det i vissa fall varit svårigheter för Åland att delta i dessa, vilket tex gäller infrastrukturministrarnas informella träffar. Det pågår för närvarande en diskussion om i vad mån ett formellt infrastrukturministerråd kunde inrättas.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän utsedda av de åtta regeringarna.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

Från och med den 11 december 2023 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Vicelantrådet Annika Hambrudd
- arbetsliv MR-A, minister Jesper Josefsson

- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, minister Jesper Josefsson
- energi, bostads- och planlägningsfrågor MR-Hållbar tillväxt, minister Camilla Gunell
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, minister Jesper Josefsson
- jämställdhet MR-JÄM, minister Arsim Zekaj
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, minister Mats Perämaa
- kultur MR-K, vicelantrådet Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, minister Ingrid Zetterman.
- miljö och klimat MR-MK, minister Jesper Josefsson (miljöfrågor), minister Camilla Gunell (Klimatfrågor) och
- social- och hälsopolitik MR-S, minister Arsim Zekaj
- forsknings- och utbildningsfrågor MR-U, vicelantrådet Annika Hambrudd
- digital MR-Digital minister Ingrid Zetterman

Minister Ingrid Zetterman deltar i det informella ministerrådet för kommunala frågor. Det finns därtill ett informellt transportministersamarbete, där minister Camilla Gunell deltar. Transportministrarna kommer att hålla ministermöte den 14-15 maj och kommunministrarna håller möte den 23-24 september, båda möten hålls i Helsingfors.

2.3 Finlands och Ålands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar

Allmänt

Finland och Åland leder tillsammans arbetet i Nordiska ministerrådet 2025. Det gemensamma ordförandeskapet fungerar utomordentligt bra och är ett bra exempel på hur ett gott samarbete kan göra skillnad. I Norden är vi historiskt, kulturellt och ekonomiskt sammanlänkade. Vi delar en gemensam värdegrund baserad på demokrati, jämställdhet, respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Vi försvarar starkt den regelbaserade världsordningen. Närheten mellan våra folk, direkta kontakter mellan medborgarna och aktiva organisationer inom det civila samhället utgör grunden för det nordiska samarbetet. De nordiska länderna stöder Ukraina på många sätt. Genom fortsatt samarbete stärker vi samhällssäkerheten, inklusive beredskapen och resiliensen i Norden. Det förekommer också en mängd andra kriser och utmaningar som vi är beredda att bemöta tillsammans på bästa möjliga sätt. I ett rättvist och inkluderande samhälle bekämpar vi aktivt diskriminering och ojämlikhet. I Norden bygger vi samhället så att alla kan vara med. I Norden ser vi fördelarna med öppna marknader och välfungerande konkurrens. Vi behöver mer nordiskt samarbete för att utveckla vår beredskap. Vi behöver mer framåtanda i Norden och i Europa för att verkligen stärka vår konkurrenskraft. Vi

behöver än mer fokuserade åtgärder för att värna om den tillit som utgör en av hörnstenarna i bygget av ett framgångsrikt och välmående Norden.

Närmare om de övergripande prioriteringarna

Under Finlands och Ålands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2025 fortsätter arbetet med att implementera Vision 2030 och de tre strategiska prioriteringarna. De politiska prioriteringarna inom varje förvaltningsområde är nu fastställda i samarbetsprogrammen med tillhörande arbetsplan för varje sektor. De nordiska länderna utmärker sig globalt som jämlika och inkluderande samhällen. Vår starka pressfrihet och yttrandefrihet i kombination med en medieläskunnig befolkning och stark rättsstat gör att våra förutsättningar att motstå yttre påverkan är goda. Nordiska ministerrådet omfattar ett stort antal sektorer och lämpar sig därför väl för arbete med den civila beredskapen och den övergripande säkerheten. Finlands och Ålands ordförandeskap vill bidra till att hela Norden är så väl förberett för kommande kriser som möjligt. Ordförandeskapet kommer att satsa på Nordiska ministerrådets tema 'Barn och Unga' och vill se ett starkt och mångsidigt engagemang också i fortsättningen.

Det finns nu en stark drivkraft för nordiskt samarbete. Det gäller inte längre enbart de traditionellt viktiga sektorerna för nordiskt samarbete kultur och utbildning, utan viljan att samarbeta har spridit sig till flera nya områden. Samtidigt är det viktigt att vi inte tar det nordiska samarbetet för givet. Under Finlands ordförandeskap eftersträvar vi ett starkare och mer ambitiöst samarbete som levererar nordiska lösningar, som producerar ny och efterfrågad kunskap och skapar plattformar för nordisk samverkan. Nordisk nytta och nordiskt mervärde ska gagna oss alla. Den nya geopolitiska verkligheten innebär utmaningar för de nordiska länderna, som är beroende av öppen internationell handel och investeringar. Tillsammans kan länderna utnyttja sina styrkor och motverka den nordiska industrins sårbarhet. Ordförandeskapet ska främja ett projekt där man undersöker den nordiska industrins internationella värdekedjor inom utvalda kritiska industrier. I fråga om värdekedjor är det också viktigt att i riskhanteringen beakta klimatförändringarna och anpassningen till dem samt försämringen av miljöns tillstånd. Lösningar inom den cirkulära ekonomin spelar en viktig roll för att minska sårbarheten i industriella värdekedjor. Gränsöverskridande förbindelser hjälper oss att balansera variationer i energiproduktionen och energiefterfrågan, att effektivisera resursanvändningen samt att förbättra försörjningstryggheten och beredskapen. Säkerheten i energiinfrastrukturen är av största vikt för att säkerställa tillförlitlig och oavbruten energiförsörjning, för att skydda kritiska samhällsfunktioner och för att förebygga hot och störningar.

Under Finlands och Ålands gemensamma ordförandeskap inleds en avgörande period för visionen fram till 2030. Det finns 14 sektorspolitiska samarbetsprogram där det fastställs mål och delmål för verksamheten inom olika sektorer 2025–2030. För att säkerställa bästa möjliga resultat har varje sektor dessutom en arbetsplan för de konkreta åtgärderna.

Ordförandeskapet främjar en hållbar och rättvis digitalisering samt en effektiv och säker gränsöverskridande informationshantering. Planeringsfasen i reformen av gränshinderarbetet är klar och det är dags att energiskt arbeta vidare, både nationellt och samnordiskt, för att det ska vara lätt att bo, studera, arbeta och driva företag i ett annat nordiskt land. Under ordförandeskapet främjar vi fri rörlighet i Norden och arbetar i de sektorsspecifika ministerråden och i Gränshinderrådet för att undanröja gränshinder. Finland och Åland fortsätter att arbeta för den fria rörligheten för människor och företag och för att avskaffa gränshinder som hämmar ekonomisk tillväxt.

Det ligger i de nordiska ländernas intresse att tillsammans påverka i EU-frågor. Nordisk nytta kan även uppnås genom att samordna genomförandet av EU:s beslut i de nordiska länderna. Under ordförandeskapet lyfter vi fram behovet av att stärka de nordiska ländernas resiliens och främja en övergripande och omfattande beredskap inför olika kriser och hybridhot.

Ministerrådets arbete för barn och unga bör följas upp systematiskt och deras möjligheter till delaktighet främjas. Barnens rättigheter ska skyddas genom att barnens bästa sätts i främsta rummet, vilket också innebär att barnen och de ungas delaktighet stärks.

Klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och föroreningar är några av de största utmaningarna för mänskligheten. Vi måste hitta gemensamma nordiska lösningar genom att främja teknikneutral produktion av ren energi, koldioxidneutralitet, biologisk mångfald, starka ekosystem samt cirkulär ekonomi och hållbar bioekonomi. Norden ska fortsätta att vara föregångare i en innovationsdriven och konkurrenskraftig klimatomställning. Att stärka hållbarheten, resiliensen och konkurrenskraften i den nordiska livsmedelsproduktionen och bioekonomin är ett viktigt mål. Finland ska under sitt ordförandeskap främja en hållbar förvaltning och användning av biogena råvaror. Att anpassa sig till klimatförändringarna och minska klimatpåverkan är viktiga samarbetsområden inom denna sektor. Främjandet av det internationella miljö- och klimatsamarbetet fortsätter under ordförandeskapet. Dagens miljö- och klimatutmaningar är till stor del gränsöverskridande och för att lösa dem krävs internationellt samarbete och globala partnerskap.

Förtroendet för rättsstaten, demokratin och jämställdheten är en väsentlig del av det nordiska samhället, och det är viktigt att vi stärker och värnar om dessa. En stark social sammanhållning bidrar till att skapa en trygg och stödjande miljö för individer och grupper. I ett sådant samhälle mår människor bättre och samhället är mer motståndskraftigt mot olika kriser och utmaningar.

Kulturell mångfald, inkludering och jämlikhet är grundläggande nordiska värderingar. För att möta framtidens utmaningar är det viktigt att alla nordiska invånare, oavsett ålder, kön, sexuell läggning, åskådning, funktionsnedsättning, språk eller etniskt ursprung, mår bra och får bästa möjliga förutsättningar att delta i kulturlivet och i samhällsutvecklingen i Norden.

2.4 Revideringen av Helsingforsavtalet

Under år 2024 behandlade Nordiska rådets presidium ett förslag om att revidera Helsingforsavtalet. Presidiets förslag antogs av Nordiska rådets session i Reykjavik 2024 genom rekommendation nr 21/2024 vilken riktades till de nordiska regeringarna. Enligt rekommendationen föreslås nya artiklar införas i Helsingforsavtalet som handlar om förvars- och säkerhetspolitik, civil säkerhet (beredskap och samhällssäkerhet), klimat, barn och ungas rättigheter samt gränshinder. Därtill föreslås att bl.a. artiklar inom det sociala området, utbildning och kultur samt språk, miljö, digital kommunikation uppdateras. Därtill föreslås en uppdatering av parterna till Helsingforsavtalet så att Färöarna, Grönland och Åland ska kunna bli fullvärdiga/självständiga medlemmar av det nordiska samarbetet alternativt medge ett stärkt deltagande. Nordiska rådet föreslog att arbetet med revideringen skulle ske i en kommission som utnämns av de nordiska regeringarna.

Landskapsregeringen antog den 5 december 2024 sin position gällande revideringen av Helsingforsavtalet, efter att ha konsulterat självstyrelsepolitiska nämnden. Den 11 februari 2025 gav de åtta nordiska regeringarna ett gemensamt svar till Nordiska rådet.

I svaret från de åtta nordiska regeringarna framförs bl.a. följande:

- De nordiska regeringarna betonar att det nordiska samarbetet i det nuvarande världsläget är viktigare än någonsin. Nordisk enhet ger oss styrka. Helsingforsavtalet utgör den juridiska grunden för det nordiska samarbetet i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. De nordiska regeringarna noterar att det genom Nordiska rådets enhälligt antagna rekommendation finns ett politiskt stöd från rådets sida att påbörja processen med förnyandet av Helsingforsavtalet. Detta bör respekteras.

Samtidigt bör noteras att de juridiska ramarna och förutsättningarna inte ännu i tillräcklig mån har utretts.

- Det är viktigt att en process om ett eventuellt förnyande av Helsingforsavtalet sköts på ett ansvarsfullt och korrekt sätt som säkerställer att processen kan fullbordas. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att alla relevanta juridiska frågor som t.ex. förhållandet till nationell lagstiftning, EU-rätten och folkrätten noggrant utreds. De nordiska ländernas medlemskap i olika organisationer påverkar också förutsättningarna och ramarna för förnyandet av Helsingforsavtalet och bör därför utredas.
- Förhandlingar om internationella avtal är komplicerade processer som normalt tar flera år i anspråk. Därför är det också viktigt att ha en realistisk tidsram för hur snabbt en eventuell process för att uppdatera Helsingforsavtalet kan genomföras.
- Baserat på det ovannämnda föreslår de nordiska regeringarna att Nordiska ministerrådet utnämner en utredningsperson med ansvar för att granska de frågeställningar (inklusive de juridiska) som är relevanta med tanke på Helsingforsavtalets eventuella uppdaterande. Utredningspersonen bör även utreda andra begränsningar och ta fram förslag gällande ramarna för ett eventuellt uppdateringsarbete. Utredningen bör innefatta en uppskattning av de kostnadseffekter olika alternativ skulle få.
- Utifrån utredningsarbetet, som ska färdigställas inom år 2025, tar de nordiska regeringarna ställning till om och hur man vill gå vidare med processen med förnyandet av Helsingforsavtalet. Följande steg kunde vara att utnämna en nordisk kommission, enligt rådets rekommendation, med ansvar för att ta fram konkreta ändringsförslag gällande uppdateringen av Helsingforsavtalet. De nordiska regeringarna skulle i så fall ta fram tydliga ramar för uppdateringsarbetet samt utse ett klart mandat till kommissionen. Kommissionen skulle rapportera till de nordiska regeringarna.

Vid samarbetsministrarnas möte den 26 februari 2025 diskuterades utredningsuppdraget och slutligt beslut om utredningsuppdraget kommer att fattas vid ett extra insatt samarbetsministtermöte under våren.

I början av år 2026 kan beslut om tillsättande av en kommission för revideringen bli aktuell att tillsättas. Landskapsregeringen följer noga ärendet och bevakar Ålands position i det nordiska sammanhanget.

2.5 Färöarnas, Grönlands och Ålands ställning i det nordiska ministerrådet

Landskapsregeringen verkar för att säkerställa Ålands ställning i det nordiska samarbetet. Färöarna har anhållit om att få bli fullvärdiga/självständiga medlemmar i Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. Färöarna har även en tydlig strategi att erhålla medlemskap i samtliga nordiska organ som bildats under ministerrådet. För att Ålands ställning inte ska rubbas kan det finnas behov av att se över tilldelningen av resurser till det åländska deltagandet i det nordiska samarbetet.

Ålands ställning påverkas i mycket hög utsträckning av vad som händer vad gäller revideringen av Helsingforsavtalet. Landskapsregeringen deltar aktivt i revideringen av strukturerna gällande det nordiska samarbetet.

2.6 Övergripande prioriteringar

2.6.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030

De nordiska statsministrarnas vision, *Vår vision 2030*, är att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region till år 2030. För att nå de nordiska statsministrarnas ambitiösa vision krävs samarbete i Norden och det är Nordiska ministerrådets främsta uppdrag att leverera på detta. Hållbar utveckling är en grundläggande förutsättning som berör Nordiska ministerrådets samtliga politikområden och verksamhetsområden.

Nordiska ministerrådet arbetar med hållbar utveckling både vertikalt och horisontellt. Det vertikala arbetet med hållbar utveckling sker genom det målstyrda arbetet mot visionen med utgångspunkt i de tre strategiska prioriteringarna och de politiska prioriteringarna i samarbetsprogrammen, och det horisontella arbetet med hållbar utveckling sker genom att säkerställa ett tvärspektoriellt helhetstänkande och integrering av tvärgående perspektiv.

Vertikalt arbete med hållbar utveckling

Nordiska ministerrådet arbetar målstyrt mot visionen med utgångspunkt i tre strategiska prioriteringar om ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. De tre strategiska prioriteringarna motsvarar de tre dimensionerna av hållbarhet, det vill säga miljömässig, social och ekonomisk hållbar utveckling.

Nordiska ministerrådets samtliga politikområden har antagit tydliga politiska prioriteringar i samarbetsprogrammen för 2025–2030. Detta arbete bidrar direkt till att påskynda utvecklingen mot hållbarhet i hela Norden. Till exempel arbetar ministerrådet för miljö och klimat med att främja klimatneutralitet och -resiliens, ministerrådet för jämställdhet med att bekämpa könsbaserat våld och övergrepp, och ministerrådet för arbetsliv med att säkra en rättvis omställning av arbetsstyrkan.

Nordiska ministerrådets tre strategiska prioriteringar:

Ett grönt Norden - Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.

Ett konkurrenskraftigt Norden - Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.

Ett socialt hållbart Norden - Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

Horisontellt arbete med hållbar utveckling

Nordiska ministerrådet arbetar tvärgående med hållbar utveckling genom att stärka det tvärsektoriella arbetet och att integrera tvärgående perspektiv om miljö och klimat, jämställdhet och barn och ungas rättigheter.

Nordiska ministerrådets samtliga politikområden har tagit fram sina politiska prioriteringar i samarbetsprogrammen i en samordnad process som säkerställer tvärsektoriellt helhetstänkande. Nordiska ministerrådet kommer att stärka synergier mellan politikområdena i det vidare arbetet i hela verksamheten. Starkare synergier i arbetet bidrar till att skapa bättre resultat och effekter för uppnående av ett hållbart och integrerat Norden.

Nordiska ministerrådet integrerar perspektiven miljö och klimat, jämställdhet och barn och ungas rättigheter. Nordiska ministerrådet har valt att fokusera på dessa perspektiv, för att stärka den miljömässiga och sociala hållbarheten. Integrering av de tre tvärgående perspektiven innebär att på ett systematiskt sätt ta i beaktande de tvärgående perspektiven i utformningen, genomförandet och evalueringen av projekt och program.

Arbetet med de tvärgående perspektiven stärks även med det målstyrda arbetet på områdena som genomförs av ministerrådet för miljö och klimat, ministerrådet för jämställdhet och den nordiska barn- och ungdomskommittén (NORDBUK).

Integrering av tvärgående perspektiv:

Miljö och klimat: Att integrera ett miljö- och klimatperspektiv i Nordiska ministerrådet handlar om att sätta sig in i och beakta hur miljön och klimatet påverkas av ett initiativ. Det innebär att bidra till att motverka rådande miljö- och klimatutmaningar.

Jämställdhet: Att integrera ett jämställdhetsperspektiv i Nordiska ministerrådets arbete handlar om att sätta sig in i och beakta hur kvinnor respektive män påverkas av ett initiativ. Det innebär att bidra till att kvinnor och män får samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Barn och unga: Att integrera ett barnrätts- och ungdomsperspektiv i Nordiska ministerrådets arbete handlar om att sätta sig in i och beakta hur olika barn och unga påverkas av ett initiativ. Det innebär att bidra till barn och ungas välmående och involvering.

Det här innebär ett tydliggörande av det tvärgående perspektivet hållbar utveckling, till ett fokuserat miljö- och klimatperspektiv (i linje med den nuvarande policyn där det står att man i beaktande av hållbar utveckling lägger fokus på miljömässig hållbarhet), konkretisering av kravet för integreringen, samt minskat antal styrande/vägledande dokument.

Hållbar utveckling fortsätter som en integrerad del av Nordiska ministerrådets kärnverksamhet även om Expertgruppen för hållbar utveckling inte fått förnyat mandat. Samarbetet som inleddes år 2023 då ett s.k. *Memorandum of Understanding* gällande samarbete i fråga om hållbar utveckling tecknades med Island fortsätter med utbyte av erfarenheter och lärdomar utanför det formella nordiska samarbetet.

2.6.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

De nordiska samarbetsministrarna är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. De nordiska samarbetsministrarna har hållit fem möten varav två möten varit fysiska. Minister Annika Hambrudd har varit Ålands nordiska samarbetsminister under året och hon deltog i den egenskapen även vid Nordiska rådets session i Reykjavik.

De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i nordiska samarbetskommittén (NSK) som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn.

Under året har samarbetsministrarna bl.a. aktivt arbetat med att förverkliga *Vår vision 2030*. Avsikten är att fortsätta på den inslagna vägen under Finlands och Ålands ordförandeskap. Landskapsregeringen avser att säkerställa Ålands medverkan och delaktighet i detta inom ramen för gällande behörighetsfördelning.

I december 2024 antogs en arbetsplan för samarbetsministrarna år 2025-2027. Arbetsplanen omfattar både sektorns insatsområden såväl som integrering av tvärgående perspektiv och ministerrådets strukturer.

2.6.3 Civil beredskap

Fred och säkerhet i Arktis är temat för Islands presidentskapsprogram för Nordiska rådet 2024. Säkerhetspolitik har under de senaste åren blivit en av de viktigaste frågorna för Nordiska rådet, och också det isländska presidentskapsprogrammet tar avstamp i arbete för fred och säkerhet, med särskilt fokus på Arktis.

I samband med Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet år 2024 genomfördes en studie om hur nordisk regionalpolitik kan bidra till civil beredskap. Sverige har tillsammans med det tidigare ordförandelandet Island initierat projektet som analyserat hur regional utveckling och planering kan bidra till att säkra utveckling, närvaro och beredskap i Nordens regioner, gles- och landsbygder. Projektet har nu avslutats och resulterat i rapporten "Stabil civil beredskap i Norden". Studien visar bland annat att de intervjuade regionerna ser behovet och nyttan av strategiskt arbete med civil beredskap inom ramen för regional politik.

De senaste åren har det skett stora förändringar i våra samhällen och i säkerheten i våra närområden. Det nordiska samarbetet är idag mer angeläget än någonsin. Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina bryter grovt mot folkrätten. De nordiska länderna stöder Ukraina på många sätt. Genom fortsatt samarbete stärker vi samhällssäkerheten, inklusive beredskapen och resiliensen i Norden. Under Finlands och Ålands ordförandeskap verkar vi för att hela Norden är så väl förberett för kommande kriser som möjligt. De nordiska ländernas resiliens och handlingskraft vid kriser ska utvecklas konsekvent, och alla politik-sektorer ska beaktas samordnat när beredskapen stärks. Det nordiska regerings-samarbetet i ministerråden för olika sektorer utgör en bra ram för detta arbete. När omvärlden förändras är det viktigt att myndigheterna arbetar för att trygga kontinuiteten i samhällets funktioner, att hantera olika störningar och hot, som till exempel cyberhot,

och för att upprätthålla försörjningsberedskapen och beredskapen för undantagsförhållanden. I alla de nordiska länderna finns det nationella modeller för hur olika myndigheter och organisationer ska dela och analysera säkerhetsrelaterad information och för hur de ska planera, öva och arbeta tillsammans. Covid-19-pandemin lärde oss hur viktigt det är att alla samhällssektorer samarbetar för att säkerställa medborgarnas resiliens, delaktighet och återhämtning. Åtgärder på nationell nivå behöver kompletteras med nordiskt samarbete. Under ordförandeskapet främjas beredskaps- och resiliensarbete inom ministerrådets olika sektorer, vare sig det handlar om kompetensutveckling, grundläggande utredningar, forskning eller steg mot gemensam beredskap, till exempel i form av riskkartläggningar.

Frågan om Ålands deltagandet i Hagasamarbetet är fortfarande under beredning. Landskapsregeringen prioriterar frågan eftersom ett deltagande är viktigt med tanke på betydelsen av att inkludera Åland bl.a. i det nordiska samarbetet på områden som hänger samman med Ålands lagstiftningsbehörighet (tex polis, brand- och räddningsverksamhet m.m.). Landskapsregeringens uppfattning är att Åland borde ha en naturlig och berättigad plats i Hagasamarbetet.

Beredskapsfrågorna kommer att vara på agendan vid samlagsministrarnas möte i juni och vid Nordiska rådets temasession i Helsingfors.

2.6.4. Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta medlemmar i ministerrådet. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på samma villkor som de fem nordiska staterna. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder. Under året har ministerrådet antagit ett program för fri rörlighet i Norden. Programmet har höjt ambitionsnivån på mobilitets- och gränshinderområdet samt tydliggjort det politiska ägarskapet. Samarbetsministrarna har ett särskilt ansvar för att facillitera och förankra det nationella arbetet med gränshinder och ska göra en prioritering över vilka större problemområden som samlagsministrarna särskilt ska arbeta med de kommande tre åren. Samarbetsministrarna har därför en central roll i att säkerställa att man nationellt avsätter resurser och sår ett ägarskap hos de ministrarna och departement som kan lösa de problem som hindrar mobiliteten inom Norden. Genom detta tryggar man att de högt uppsatta målen i samlagsprogrammet uppnås och att den svaga punkten i gränshinderarbetet hanteras på ett ändamålsenligt sätt.

Gränshinderrådet är en av flera nyckelaktörer i gränshinderarbetet och ska, samtidigt som de tillvaratar de nordiska invånarnas och företagens intressen, även vara en

samarbetspartner till regeringarna. Gränshinderrådet arbetar för att gränshinder blir lösta av de nordiska regeringarna och har även en roll i att ge inspel till samarbetsministrarna om vilka problemområden som är särskilt viktiga för den inomnordiska mobiliteten och som kräver ett större politiskt ägarskap för att nå en lösning.

Samarbetsministrarna kan därför tillsätta särskilda expertgrupper för att finna lösningar på problemområden och gränshinder. På Nordiska ministerrådet i Köpenhamn finns det ett särskilt programsekretariat som ansvarar för att koordinera och utveckla det nordiska informations- och gränshinderarbetet samt tillhandahålla en samordnad rapportering och samordnade rekommendationer på prioriteringar till samarbetsministrarna. Programsekretariatet har också en särskild roll i att skapa och knyta samman nätverk och olika gränshinderaktörer som är relevanta för arbetet.

2.6.5. El-, energi-, bygg- och klimatfrågor

Landskapsregeringen är representerat i ett flertal nordiska samarbeten inom el-, energi, bygg- och klimatfrågor. Samarbetet med de nordiska länderna och de självstyrande områdena är synnerligen viktigt eftersom de utmaningar och möjligheter Åland har även finns i övriga Norden. Genom samarbetet informerar landskapsregeringen om Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda, de insatser som landskapsregeringen gör inom förnyelsebar energi och energieffektivisering och framför allt om Ålands potential gällande utveckling av havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringens projekt om möjliggörande av storskalig havsbaserad vindkraft (projekt Sunnanvind) är ett projekt som skapar intresse på nordisk nivå, och en utbyggnad av havsbaserad vindkraft i åländska vatten kommer att ha en betydande inverkan på den nordiska energimarknaden.

I det nordiska samarbetet har landskapsregeringen det senaste året prioriterat och kommer fortsättningsvis att prioritera utbyggnad av havsbaserad vindkraft och förnybar energi, utveckling av vätgasekonomin och e-bränslen, beredskapsfrågor inom energiförsörjning samt ytterligare integration och sammankopplande av de nordiska ländernas elnät och den nordiska elmarknaden. För Ålands del vore det strategiskt viktigt att en ny Fennoskan-kabel mellan riket och Sverige anläggs via åländskt territorialvatten. Det är viktigt att Åland (tillsammans med de andra nordiska autonomierna) aktivt tas med i de nya nordiska satsningarna kring beredskaps- och säkerhetsfrågor när det gäller samhällskritisk infrastruktur och energiförsörjning.

Genom det nordiska samarbetet planerar landskapsregeringen fortsättningsvis att inhämta värdefull information och politiskt arbeta för möjliggörande faktorer som stöder arbetet med att utveckla och bygga förnyelsebar energi på Åland. Det är viktigt att Åland är med i de nordiska samarbetena för att ha möjlighet att påverka prioriterade områden

och för att ta del av finansieringsmöjligheter och resultat från nordiska samarbetsprojekt, utredningar och strategiarbeten.

2.6.6 Näringsliv och regionalpolitik (MR-Tillväxt)

De nordiska näringsministrarna har enats om politiska prioriteringar fram till år 2030 på basen av en rad globala samhällsutmaningar. Arbetet har lett fram till tre huvudmål för det nordiska samarbetet inom näringspolitiken.

Mål 1: Den gröna och digitala omställningen ska accelereras

Mål 2: Norden är ledande inom hållbara affärsmodeller och cirkulär ekonomi

Mål 3: Stärkta regionala och globala marknadsmodeller för nordiska verksamheter

Arbetsplanen för den första delen av programperioden 2025 – 2027 fokuserar på Gröna och innovativa lösningar, Digitala lösningar, Användning av data och datadelning, Stärkt samarbete om internationalisering och tillgång till finansiering, Hållbarhetsredovisning, Bygg och bostadssamarbete, Turismsamarbete och Ökat samarbete om regelförenkling och EU:s industripolitik.

Det nordiska samarbetet om regional utveckling och planering fokuserar fram till 2030 på att:

- Den gröna omställningen ska skapa utveckling och möjligheter för människor och företag i alla Nordens regioner, i både städer och landsbygder
- De nordiska regionerna ska vara konkurrenskraftiga och integrerade
- Det ska vara trygga och goda levnadsvillkor i både städer och landsbygder i Norden.

Arbetsplanen för regional utveckling och planering 2025–2027 fokuserar på tre teman med sex insatsområden:

Regional och lokal motståndskraft och attraktivitet

- Motståndskraftiga regioner och lokalsamhällen
- Attraktiva lokalsamhällen och aktivt ungdomsengagemang

Konkurrenskraft och inkluderande grön omställning regionalt och lokalt

- Regionala och lokala effekter av grön omställning
- Nordisk konkurrenskraft regionalt och lokalt

Markanvändning, prioritering och planering regionalt och lokalt

- Effektiv markanvändning och -prioritering
- Bostadsutveckling och smart mobilitet

Arbetsplanen fokuserar även på två geografiska insatsområden

- Gränsregionalt samarbete
 - Nordatlantiskt samarbete och utveckling
-

En ny finansieringsmodell för de nordiska gränskommittéerna har utarbetats och Åland deltar i Nordiska ministerrådets Skärgårdssamarbete.

2.6.7 Arbetsmarknad (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarnas möte i Stockholm den 5-6 november 2024 blev inställt då endast ett nordiskt land utöver Sverige hade anmält deltagande på ministernivå.

Arbetsmarknadsministermötet 2025 hålls i Åbo den 20-21 maj 2025. Vid mötet deltar EU-kommissionär Roxana Mînzatu. Hon presenterar EU:s arbetsmarknadsprioriteringar för de kommande fem åren, följt av en diskussion med de nordiska ministrarna om hur Norden kan bidra till och dra nytta av EU:s strategi. Vid mötet genomförs även en temadiskussion: *Etiskt hållbar arbetsrelaterad invandring, härunder förebyggande av arbetskraftsexploatering*. Alla nordiska länder behöver attrahera kvalificerad arbetskraft utifrån på grund av arbetskraftsbrist i både privat och offentlig sektor. Samtidigt är det avgörande att säkerställa goda arbetsvillkor och förebygga exploatering. Arbetsmarknadens parter belyser utmaningar och lösningar för att bekämpa arbetslivskriminalitet, och Finland presenterar sina åtgärder för att motverka exploatering i branscher med många underleverantörer. Temadiskussionen knyter an till mål 3 i MR-A:s samarbetsprogram: att stärka rättvis konkurrens och arbetsrörlighet genom ordnade förhållanden i Norden.

2.6.8 MR-Finans

De nordiska finansministrarna möttes i Stockholm i juni 2024 på inbjudan av den svenska finansministern för att diskutera gemensamma frågor. Finansminister Mats Perämaa deltog i mötet. Fokus för mötet var produktivetsfrågor och lärdomar för finanspolitiken från de senaste årens kriser. Ministrarna dryftade gemensamma produktivetsutmaningar i de nordiska länderna och utbytte erfarenheter om nationella åtgärder och reformer för att förstärka produktivitetstillväxt, sysselsättning och tillväxtpotential i de nordiska länderna. Produktivitetstillväxt är en viktig förutsättning för den ekonomiska tillväxten och välfärden i de nordiska länderna. Ministrarna fick på mötet en presentation av de preliminära slutsatserna och rekommendationerna från den svenska regeringens Produktivetskommissions delbetänkande.

På mötet diskuterades även de nordiska erfarenheterna från den ekonomisk-politiska hanteringen av pandemin och de efterföljande energi- och inflationskriserna i Norden. Just detta tema är i fokus för rapporten *Economic Policy beyond the Pandemic in the Nordic Countries* från april 2024, som finansierats av Nordiska ministerrådet. Ministrarna diskuterade särskilt finanspolitikens roll under kriser när det gäller stabilisering av

ekonomin och stöd till hushåll och företag. De dryftade även de långsiktiga finanspolitiska utsikterna i de nordiska länderna i ljuset av den demografiska utvecklingen. Ministrarna var eniga om att det är viktigt att ta lärdom av de senaste årens kriser för anpassningen av den ekonomiska politiken i framtida oförutsedda kriser.

Ministrarna nådde på mötet enighet om gemensamma mål och prioriteringar för det nordiska ekonomi- och finanspolitiska samarbetet fram till 2030. De två målen som ingår i samarbetsprogrammet för 2025–2030 är

- (1) Den gröna omställningen i Norden ska genomföras kostnadseffektivt och socialt rättvist
- (2) Stärka de nordiska ekonomiernas konkurrenskraft, motståndskraft och integration

Till respektive mål finns delmål formulerade.

Sektorn kommer under perioden 2025-2027 att fokusera på ekonomisk-politisk kunskapsutveckling, erfarenhetsutbyte och aktuella policyrekommendationer (*Nordic Economic Policy Review*), produktivitets- och konkurrenskraftsfrämjande samarbete och samordning samt miljöekonomiska insatser som kan främja en rättvis och kostnadseffektiv grön omställning. Slutligen kommer det att fokuseras på initiativ som främjar dialog, gemensam förståelse och lösningar i relation till gränshinder som hindrar rörlighet mellan de nordiska länderna.

2.6.9 Kultur (MR-K)

Under 2024 hade Sverige ordförandeskapet i nordiska ministerrådet och de nordiska kulturministrarna möttes i Stockholm för årets första MR-K möte. På mötet diskuterades bl.a. utkast till det kulturpolitiska samarbetsprogrammet 2025-2030 som senare antogs av MR-K den 26 augusti.

På grund av den rådande situationen i omvärlden hade Sverige lyft beredskap som ett av sina teman under ordförandeskapsåret. Mötet i Stockholm inkluderade även ett historiskt möte med de baltiska kulturministrarna. Det mötet fokuserade på skyddet av kultur och kulturarv i kristider. Inför diskussionen mellan de nordisk-baltiska kulturministrarna presenterades rapporten Kulturarvets betydelse i krig och konflikt. Det nordisk-baltiska mötet resulterade i en undertecknandet av en gemensam deklaration om kulturens och kulturarvets roll för demokratiska och motståndskraftiga samhällen.

Mötet förlades som ett back-to-backmöte till de nordiska utbildningsministrarnas möte efterföljande dag. Detta för att kunna uppmärksamma och signera deklarationen om den nordiska språkpolitiken under högtidliga former på Nordiska museet i Stockholm.

Åland representerades på mötet av vicelantråd Hambrudd. I diskussionen med de baltiska ministrarna fick vicelanträdet förhinder och ersattes av byråchef Löndahl.

En av ordförandelandets aktiviteter under året var att anordna en nordisk-baltisk konferens samt expertmöten om beredskap i kultursektorn där Åland deltog med flera personer samt med flera inlägg. Vidare var ett annat tema under Sveriges ordförandeskap att lyfta läsning och läslust hos barn och unga i som lyftes som tema på MR-Ks 2 möte vid Nordiska Rådets session i Reykjavik.

Ett nytt prisutdelningsformat av Nordiska rådets pris har gjort att man förenklat prisutdelningsprocessen och att man inte längre gör det som en tv-sänd galatillställning.

Ålands kulturdelegation fortsatte sitt samarbete med NIPÅ kring projektet *Kulturkraft* under 2024. *Kulturkraft* har som mål att erbjuda grundskolans elever ett rikt utbud av konstnärliga upplevelser i sin skolmiljö. NIPÅ fick en ny direktör under året.

2.6.10 Utbildning och forskning (MR-U)

På kvällen den 2 maj 2024 hölls en ceremoni i Nordiska museets lokaler i Stockholm varvid alla nordiska utbildnings- och kulturministrar undertecknade den nya nordiska språkdeklarationen. Från Ålands sida undertecknades deklarationen av undervisnings och kulturminister, vicelantråd Hambrudd. Årets MR-U möte hölls dagen efter ceremonin i Stockholm men minister Hambrudd blev då förhindrad att delta, varför Åland representerades av avdelningschef Stenbäck. Mötets temadiskussioner handlade om hur man kan stärka STEM i undervisningen samt de nedåtgående PISA-resultaten och frågan kring den sjunkande läsförståelsen bland barn och ungdomar i Norden.

Utbildningsområdet har länge varit centralt inom det nordiska samarbetet och arbetet omfattar olika samarbetsformer, program, nätverk, arbetsgrupper etc. De övergripande målsättningarna för detta samarbete formuleras i samarbetsprogrammet. Under 2024 har det nya samarbetsprogrammet inom utbildning som ska gälla under perioden 2025-2030 färdigställts. Arbetet med att ta fram arbetsprogram med insatsområden som ska vara kopplade till samarbetsprogrammet har fortsatt.

Nordplus syfte är att stärka och utveckla det nordisk-baltiska samarbetet på skolnivå, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och främja en kulturell förståelse. Ett övergripande programdokument för Nordplus för åren 2023-2027 är antaget.

Nordiskt nätverk för Vuxnas Lärande (NVL) har inneburit ett stöd i arbetet med att utveckla åländsk vuxenutbildning. NVL har främjat utvecklingen och implementeringen av strategier för livslångt lärande och kompetensutveckling inom olika områden av vuxnas lärande och stödjer vuxnas möjligheter att lära och utveckla sina kompetenser genom hela livet. Under 2024 har ett nytt program för åren 2025-2027 tagits fram och beslutats. Med det nya programmet byter även nätverket namn till Nordiskt nätverk för Livslångt Lärande (NLL).

NordForsk stöder och finansierar samnordisk forskning och forskningssamarbete. En ad hoc-grupp har haft i uppdrag är följa upp en evalueringsrapport av NordForsks verksamhet och föreslå hur man ytterligare kan utveckla det nordiska forskningspolitiska samarbetet inom MR-U. Arbetet har fortsatt under 2024.

DIS-nätverket (Demokrati, inkludering och sammanhållning) är ett nätverk vars mandat för perioden 2021-2024 har haft fokus på att stärka utvecklingen av demokratiskt medborgarskap och inkludering bland barn och unga. Arbetet planeras att fortsätta med ett förnyat mandat för åren 2025-2027.

Det nordiska språksamarbetet leds och administreras av MR-U tillsammans med MR-K. En ad hoc-grupp har haft i uppdrag att utarbeta en ny reviderad nordisk språkdeklaration. Deklarationen antogs under året av MR-U och MR-K samt undertecknades av utbildnings- och kulturministrarna i maj, se ovan. Arbetet med att ta fram ett arbetsprogram kopplat till deklarationen har sedan fortsatt under 2024. Ad hoc-gruppen har fått ett nytt utvidgat mandat från 2024 som innebär att gruppen administrerar övrigt nordiskt språksamarbete inom MR-U.

2.6.11 Jämställdhet (MR-JÄM)

Social- och hälsovårdsminister Zekaj deltog den 27 november i Nordiska ministerrådets möte för jämställdhet och hbtqia (MR-JÄM) i Stockholm samt i ett Nordiskt-baltiskt ministermöte om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

LGBTI är en förkortning av Lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex och används av Nordiska ministerrådet. Landskapsregeringen använder den svenska förkortningen hbtqia i sitt handlingsprogram.

År 2024 fortsatte ordförandeskapet prioritera insatser för att bemöta det internationellt växande motståndet mot jämställdhet, LGBTI-personers, kvinnors och flickors rättigheter. De nordiska ministrarna för jämställdhet och LGBTI antog den 27.11. en gemensam deklaration, *Pushing for progress*. Ministerrådet antog en vägkarta för fortsatta insatser

2025–2027, som en fortsättning på den tidigare vägkartan *Pushing back the Push-Back*. Med gemensamma insatser 2025–2027 tillsammans med Bill & Melinda Gates Foundation ska de nordiska regeringarna förstärka sitt åtagande för att försvara uppnådda framsteg inom jämställdhet och LGBTI-personers lika rättigheter globalt.

Nordiska ministerrådets program *Hållbara livsstilar i Norden (2021–2024)* avslutades. Specialsakkunnig i jämställdhet har ingått i styrgruppen för programmet.

Fokusområden under 2024 var ekonomisk jämställdhet, hedersrelaterat våld och förtryck, etablering på arbetsmarknaden och mer jämställda möjligheter till integration.

Frågor om ekonomiskt våld som kvinnor och män kan utsättas för som en direkt följd av ekonomiskt beroende av en partner har belysts under det svenska ordförandeskapet. Ålands landskapsregering arrangerade den 26 mars ett seminarium om hbtqia-personers personers välbefinnande och behoven på Åland. Arbetet med analys av ekonomisk jämställdhet på Åland utgående från befintlig statistik påbörjades. Det nordiska projektet som startades 2023 fortgick under 2024: *Raising Awareness on hate-speech, harassment and microaggressions* och resulterade i en kampanj som lanserades i januari 2025. Ålands landskapsregering har spridit och informerat kampanjen under februari 2025.

Till jämställdhetsarbetet hör år 2025 insatser för att motverka motstånd mot jämställdhetsarbetet genom event om jämställdhetspolitikens betydelse och utveckling i Norden i samband med möte med ämbetsmannakommittén för jämställdhet som hålls på Åland.

2.6.12 Integration

Landskapsregeringen deltar under programperioden för år 2025–2027 för första gången i styrgruppen för integrationsfrågor inom Nordiska ministerrådet. Styrgruppen ansvarar för genomförandet av integrationsprogrammets prioriteringar och budget. Programperiodens övergripande prioriteringar är att främja flyktingars och invandrares delaktighet och potential genom utbildning, fortbildning och digitala lösningar, att främja kvinnors sociala integration och deltagande på arbetsmarknaden samt att främja flyktingars och invandrares aktiva deltagande i samhället, sociala rörlighet och socioekonomiska integration/jämlikhet. Nordiska ministerrådet upprätthåller informationskontoret *Info Norden* på Åland för flytt inom Norden och landskapsregeringen upprätthåller informationskontoret *Kompassen* för utomnordisk inflyttning.

2.6.13 Barn och unga

Åland deltar även i Nordiska barn- och ungdomskommittén, NORDBUK, genom en myndighetsrepresentant från landskapsregeringen och en ungdomsrepresentant. NORDBUK är ett rådgivande och koordinerande organ i övergripande barn- och ungdomsfrågor i Nordiska ministerrådet. NORDBUK verkar bland annat för att sprida kunskap och stödja barn och ungas organisering samt delaktighet.

I april äger ett informellt ministermöte om barn och ungas välmående i de nordiska länderna rum. Teman för diskussionen är barn och ungas digitala välmående samt barn och ungas framtidstro och tillit gentemot framtiden. Specifika frågor som tas upp är bland annat hur sunda skärmtidsvanor ska främjas, hur de negativa effekterna av sociala medier ska motverkas samt hur man ska kunna stärka ungas tillit till demokratiska institutioner och säkerställa att de känner sig hörda.

Barnombudsmännen i Norden ingår också i ett informellt samarbete utanför Nordiska ministerrådet. Barnombudsmännen har lite varierande uppgifter i de olika länderna, men den grundläggande principen för verksamheterna är förverkligandet av FN:s barnkonvention. Barnombudsmännen möts årligen och håller löpande kontakt vid behov, vilket har varit viktigt bland annat under Covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. Flera frågor är aktuella idag. Bland dessa är barns rätt att bli hörda enligt artikel 12 i barnkonventionen. Bristande social jämlikhet och diskriminering är frågor som aktualiseras i alla nordiska länder. Barns hälsa och barns rätt till en bra skolgång samt att skydda barn från våldsamheter och brott är andra relevanta frågor.

2.6.14 Digitalisering (MR-Digital)

Ministerrådet för digitalisering (MR-Digital) är permanent från och med 2024. Under året har landskapsregeringen deltagit i fyra ämbetsmannakommittémöten samt i ett ministerrådsmöte, MR-Digital, i Stockholm i slutet av året. Dessutom har landskapsregeringen varit aktiv i *Nordic and Baltic High-Level Forum on AI Readiness* under hösten.

Under *Nordic and Baltic High-Level Forum on AI Readiness* betonade digitaliseringsministrarna vikten av regionalt samarbete och stärkt koordinering för att hantera både de stora möjligheter och de tekniska samt etiska utmaningar som AI medför. Forumet lyfte behovet av en gemensam strategi för att säkerställa ansvarsfull AI-utveckling och användning i Norden och Baltikum. I samband med forumet etablerades även kontakter med nordiska sakkunnigorganisationer inom AI. Syftet är att Åland ska vara en del av den fortsatta AI-utvecklingen i Norden och bidra till samarbete inom området.

Vid ministerrådsmötet MR-Digital i Stockholm i slutet av året antogs en gemensam ministerförklaring om vikten av en säker och robust digital infrastruktur. De nordiska och baltiska länderna är ledande inom digitalisering, och med den snabba utvecklingen av realtidsdata och ny teknik som AI blir det allt viktigare att stärka kapaciteten i digitala nätverk. En säker digital infrastruktur, både landbaserad och under havet, är en förutsättning för säkerhet, konkurrenskraft och välbefinnande i våra länder. Särskilt lyftes undervattenskablar fram som avgörande för elektronisk kommunikation, både regionalt och globalt. Även om detta inte är Ålands behörighet, är frågan viktig då stabil och säker uppkoppling är en förutsättning för både samhälle och näringsliv.

Säkerhetsfrågor och behovet av nordisk-baltiskt samarbete och informationsutbyte har blivit alltmer framträdande i våra närområden. Dessa frågor har diskuterats både i ministerrådet och ämbetsmannakommittén.

2.6.15 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Minister Josefsson deltog 18-19.6.2024 i de nordiska ministermötena för regionalpolitik samt fiske och akvakultur, jordbruk, livsmedel och skogsbruk med Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren som värd.

Ministrarna godkände de nordiska samarbetsprogrammen 2025 – 2030 för regional utveckling och planering samt fiske och akvakultur, jordbruk, livsmedel och skogsbruk.

Dessutom antogs Karlstadsdeklarationen – nordiskt samarbete för beredskap och robusthet inom livsmedelsförsörjning och skog. I Karlstadsdeklarationen enades ministrarna om att få till ett samarbete inom lagring och transport av livsmedel och vatten. De vill även stärka samarbete inom utbildning och bekämpningen av smittsamma sjukdomar. Insatser inom dessa områden skall motverka sårbarhet.

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen deltagit vid Samnordisk skogsforsknings (SNS) och Nordiskt kommitté för jordbruks- och matforsknings (NKJ) styrelsemöte på Öland i maj 2024. Landskapsregeringen har även deltagit i SNS digitala styrelsemöte i november. Vid mötena har sedvanliga frågor gällande strategi, verksamhetsplan, budget samt stöd för projekt och nätverk diskuterats. Vidare har deltagande länder och samarbetsorgan informerat om aktuella frågor.

Landskapsregeringen avser närvara vid sommarmötet i Kuopio 2025.

2.6.16 Miljö och klimat (MR-MK)

I samband med att Åland tillsammans med Finland har ordförandeskapet för Nordiska ministerrådet planeras dels att förhoppningsvis arrangera ett ÅK-MK-möte på Åland, dels att lyfta frågor som är särskilt intressanta för Ålands del under ordförandeskapet. Under MR-MK i maj kommer miljö- och klimatministrarna att diskutera bland annat klimatfrågor, de globala plastförhandlingarna samt naturfrågor inklusive innovativa lösningar. Dagordningspunkten *Nytt från ordförandelandet* fördelas i underrubrikerna Finland och Åland.

Landskapsregeringen deltog under året med två ministrar på MR-MK-möte i Stockholm och diskuterade bland annat gränsöverskridande samarbete gällande invasiva rovdjur.

Landskapsregeringen har vidare deltagit i arbetsgruppen för biologisk mångfald och var också värd för ett NBM möte som arrangerades i Mariehamn i september 2024. Nordiska ministerrådet har antagit ett tvådelat program för biodiversitet och naturbaserade lösningar som under perioden 2025-2027 kommer att finansiera projekt och öppna utlysningar inom olika temaområden för att stärka förutsättningar för biodiversitet i Norden, bl.a. med fokus på bekämpning av invasiva arter och lokal implementering av de globala Kunming-Montreal biodiversitetsmålen.

Landskapsregeringen deltar även i nordiska samarbeten i fråga om husdjurens och kulturväxters genresurser, kulturväxters vilda släktingar.

2.6.17 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen.

De nordiska socialministrarna möttes i april 2024 i Stockholm. På mötet följde man upp ministerdeklarationen om hälsoberedskap gällande den så kallade Svalbardgruppen, den tidigare genomförda temadiskussionen om verksamma metoder för att inkludera fler unga i arbete, utbildning och i samhällslivet samt framstegen med ministerdeklarationen om digital tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det nya nordiska samarbetsprogrammet för social- och hälsopolitik 2025-2030 behandlades. Temadiskussionerna berörde skärmtidens påverkan på barn och ungas hälsa och välmående samt säkrande av tillgången på antibiotika i Norden. Ministerrådet gav ämbetsmannakommittén i uppdrag att utveckla ändamålsenliga samarbetsformer med hänvisning till den senare frågan. Som ett avslut på mötet informerade länderna och de självstyrda områdena om aktuella social- och hälsopolitiska frågor.

En av prioriteringarna under Finlands och Ålands gemensamma ordförandeskap 2025 är resiliens och främjande av en stark gemensam hälsoberedskap.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder. Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder har mandat till och med 2027. Funktionshindersrådet har bland annat i uppgift att följa upp *Nordiska ministerrådets program för samarbete om funktionshinderfrågor 2023–2027*.

Landskapsregeringen fortsätter medverka i den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete, vilken ger ett mervärde genom att erfarenheter av alkoholpolitiska initiativ delas och beredningen av gemensamma nordiska ärenden möjliggörs. I gruppen behandlas även inspel inom EU och internationellt, så som WHO:s alkoholpolitiska ramverk för Europa 2022 – 2025. Gruppen samarbetar med de nordiska tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobakspolitiska frågor.

Landskapsregeringen medverkar i ett nordiskt nätverk och samarbete kring utmaningarna beträffande den sociala trygghetens komplexitet. Nätverket har påbörjat sitt arbete 2023 och har tjänstemän från alla nordiska länder utom Finland. Åland representeras av en tjänsteman från landskapsregeringen.

Landskapsregeringen medverkar i en nordisk styrgrupp för Nordiska ministerrådets projekt "Barn som växer upp i familjer med ihållande låginkomst i Norden". Åland representeras av en tjänsteman från landskapsregeringen.

Landskapsregeringen medverkar i ett nordiskt demensnätverk med mandat till och med den 31 december 2026. Mervärde skapas genom erfarenhetsutbyte och kunskapsdelning om nationella strategier, riktlinjer och åtgärder för att stärka kvalitet, säkerhet och innovation i utredning, behandling, vård och omsorg och annan service. Även demensrelaterade EU- och WHO-samarbeten som de nordiska länderna deltar i behandlas. Åland representeras av en tjänsteman från landskapsregeringen.

Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlar årligen hälsostatistik från de nordiska länderna; för Ålands del insamlas resursstatistik gällande personalen inom Ålands hälso- och sjukvård, kommuner, institutioner och inom den privata sektorn. Gruppen ansvarar för publicering av statistiken. Arbetet i gruppen möjliggör för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. År 2024 har Nomesko haft flera möten och de genomfördes delvis digitalt.

Landskapsregeringen deltar även i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal (NGH), den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. I gruppen diskuteras även tillsynsfrågor inom hälso- och sjukvård. Under år 2024 har två fysiska möten hållits.

Landskapsregeringen har en representant i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor om terrorhot, samt andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2023 grundade Svalbardgruppen en grupp för gränslöst samarbete inom Norden vad gäller hälsa, kriser och olyckor, *Seamless Nordic cross-border cooperation on health in severe accidents and crisis*. Projektet avslutas våren 2025. Svalbardgruppen fungerar som styrgrupp i detta projekt.

Det 3-åriga projektet (2023-2025), som ingår i *Vård och Omsorg På Distans (Integrated Health and Care VOPD/IHAC)*, pågår med huvudinriktning: arbete med erfarenhets- och kunskapsutbyte, identifiering av framgångsfaktorer och utmaningar samt stöd till utveckling och implementering utifrån ett helhetsperspektiv av lösningar för vård och omsorg på distans, framför allt genom digital teknik. Landskapsregeringen har en representant i projektgruppens styrkommitté men har på grund av bristande resurser hittills under perioden deltagit endast som observatör.

Landskapsregeringen har fortsatt deltagit i Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för psykisk hälsa under 2024. Arbetsgruppen har behandlat olika delområden inom psykisk hälsa under året. Mandatet för arbetsgruppen fortgår enligt nuvarande uppdrag till 31.12.2025.

I november 2023 startades ett nordiskt nätverk för fysisk aktivitet, underställt Nordens välfärdscenter/Nordiska ministerrådet. Syftet med nätverket är att stärka det nordiska samarbetet gällande ökning av fysisk aktivitet i ett hälsofrämjande, socialt och multisektoriellt perspektiv. Landskapsregeringen har en representant i nätverket.

Landskapsregeringen har sedan år 2021 en representant i Nordiska Folkhälsoarenan. Nordiska Folkhälsoarenan har som uppgift att stärka det nordiska folkhälsosamarbetet och arbeta för att minska hälsoskillnader mellan nordborna. Det senaste mötet var på Nordens välfärdscenter i Stockholm 5 september 2024.

Landskapsregeringen deltar sedan 2021 vid årliga möten för nordiska generaldirektörer inom hälso- och socialsektorn, senast i Köpenhamn 21 - 22 oktober 2024, och kommer

fortsätta delta i framtida möten. Gruppen arbetar informellt för att diskutera aktuella policyfrågor och utbyta erfarenheter.

I ett utlåtande över ett utkast till svar från svenska Socialdepartementet på en fråga om nikotinhalt i vitt snus som ställts i Nordiska rådet argumenterade landskapsregeringen för att de nordiska länderna borde enas om en gemensam nordisk linje. Övriga nordiska regeringar svarade emellertid att det inte var aktuellt att inleda ett nordiskt samarbete för en gemensam gräns för nikotinhalt i tobaksfria nikotinportioner.

2.6.18 Justitiefrågor (MR-JUST)

Den 19–20 september deltog civilminister Ingrid Zetterman i det årliga mötet mellan de nordiska justitieministrarna.

Det huvudsakliga temat för årets möte var organiserad brottslighet. Diskussionerna omfattade bland annat bekämpning av den kriminella ekonomin och organiserad brottslighet i hamnar, hur kriminella grupper påverkar rättsliga myndigheter samt sambandet mellan organiserad kriminalitet och människohandel på arbetsmarknaden.

Särskild uppmärksamhet riktades mot rekryteringen av unga till kriminella nätverk. Efter mötet hölls en arbetslunch där representanter från de digitala plattformarna Google, Meta, TikTok och Snapchat var inbjudna för att diskutera åtgärder mot rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk via internet. Därefter hölls en pressträff, där svensk, norsk och dansk media var närvarande.

Mötet avslutades med ett rundabordssamtal om hur antisemitism och hatbrott riktade mot judar kan förebyggas och bekämpas i Norden.

Den 20 november deltog civilminister Ingrid Zetterman i ett nordiskt justitieministermöte om ny teknik och informationspåverkan. Ministermötet utgjorde en del av demokratiforumet "Nordic Democracy Forum". Forumet ordnas av organisationen Nordic Safe Cities, vilken bildats 2016 med stöd av Nordiska ministerrådet.

Syftet med ministermötet var att diskutera den nya teknikens utmaningar och möjligheter samt medborgarnas förtroende för demokratin i Norden. Vid mötet diskuterade ministrarna med ledare för techbolagen Microsoft, Meta och TikTok.

Vid sitt anförande vid ministermötet framförde minister Zetterman bland annat att Tech-jättarna behöver intensifiera sitt samarbete med små autonomier på samma sätt som de samarbetar med exempelvis större länders myndigheter inför allmänna val.

2.7 Norden och EU

Landskapsregeringen fortsätter att ta en aktiv del i samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under senare år har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus. Landskapsregeringen fortsätter stödja utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

Kommissionens arbetsprogram för 2025 är den nya kommissionens första arbetsprogram efter att den tillträtt med stöd av medlemsstaterna och en majoritet i det nya Europaparlamentet som valdes i juni 2024.

Även om den nya kommissionen fortsättningsvis leds av Ursula von der Leyen är det uppenbart att kommissionens prioriteringar har förändrats. Under den förra mandatperioden låg mycket av unionens fokus på den gröna given och klimatåtgärder. Nu ligger kommissionens fokus framför allt på tillväxt, konkurrenskraft, förenkling och säkerhet.

Temat för arbetsprogrammet är *Ett djärvare, enklare och snabbare EU*. Kommissionens ambition i arbetsprogrammet är att öka konkurrenskraften, höja säkerheten och stärka den ekonomiska resiliensen i EU. Enligt kommissionen ska arbetsprogrammet svara på de frågor som är viktigast för medborgarna och återspeglar behovet av möjligheter, innovation och tillväxt för både enskilda medborgare och företag. Det ska i sin tur, enligt kommissionen, främja ett säkrare och mer välmående EU.

Arbetsprogrammet är starkt inriktat på förenkling och det är värt att notera att 11 av totalt 18 planerade lagstiftningsinitiativ explicit handlar om just förenkling. Programmet innehåller också en rad övergripande paket som ska få EU:s politik och lagstiftning att fungera bättre och snabbare för att stärka EU:s konkurrenskraft. Dessa paket rör i det här skedet bland annat förenklingar av företags rapporteringskrav om hållbar finansiering och tillbörlig aktsamhet i fråga om hållbarhet. På samma sätt ska den gemensamma jordbrukspolitiken förenklas och kommissionen kommer också att överväga förenklingar som kan gynna den europeiska försvarsindustrin.

De viktigaste målen i kommissionens arbetsprogram är: hållbart välstånd och konkurrenskraft, försvar och säkerhet, stödja människor och stärka våra samhällen och vår samhällsmodell, slå vakt om vår livskvalitet, skydda vår demokrati och upprätta våra värden, Europa i världen: utnyttja vår styrka och våra partnerskap, uppnå resultat tillsammans och förbereda EU för framtiden.

För Ålands del finns det all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. När EU:s fleråriga budgetram ses över är det centralt för självstyrelsen att stödprogram anpassas så att de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland och att beslutsfattandet inte riskerar centraliseras till de nationella huvudstäderna. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt.

Landskapsregeringen har tidigare, med viss oro, noterat att kommissionen de senaste åren i allt högre utsträckning valt att föreslå förordningar snarare än direktiv. Förordningar ger inte samma möjligheter som direktiv att anpassa lagstiftningen till de lokala förhållandena och landskapsregeringen förespråkar därför att utgångspunkten ska vara att unionen använder sig av rättsakten direktiv i sin lagstiftning. Samtidigt ser landskapsregeringen positivt på kommissionens ambitioner att förenkla EU:s lagstiftning och landskapsregeringen uppmanar kommissionen att arbeta för att både få till en effektiv, flexibel lagstiftning samt minska den administrativa bördan för offentlig sektor i EU.

Subsidiaritetsprincipen är betydelsefull för Åland och landskapsregeringen fortsätter understryka vikten av att den på allvar ska respekteras i EU:s beslutsfattande. Landskapsregeringen ser med oro hur subsidiaritetsprincipen allt oftare behandlas som en skrivbordsprodukt av EU:s institutioner och kommer fortsätta arbeta för att den på allvar ska respekteras och implementeras i praktiken, så som det finns stipulerat i EU:s grundfördrag. Landskapsregeringen understryker även att nationella planer på inget sätt garanterar att subsidiaritetsprincipen skulle följas. EU:s institutioner måste alltid respektera de nationella, konstitutionella grundstrukturerna i EU:s medlemsstater, inbegripet regionalt och lokalt självstyre, i enighet med artikel 4.2 i fördraget om Europeiska unionen.

Närmare beskrivning av andra EU-ärenden som kommer bevakas av landskapsregeringen under året hittas nedan. Landskapsregeringen kommer att bevaka listade initiativ i syfte att snabbt kunna reagera på ändringar som påverkar Åland och åländska verksamhetsutövare. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska arbeta med dessa.

3.1 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.1.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel

Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU som har den diplomatiska graden ministerråd.

Ministerrådet är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Ministerrådet fungerar som landskapsregeringens representant till EU:s institutioner. Under lagstiftningsprocessen i EU bevakar ministerrådet ärenden som landskapsregeringen har identifierat som intressanta för Åland och förmedlar information till Åland. Ministerrådet arbetar också med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner.

Ministerrådet informerar även allmänheten om arbetet på EU-nivå. Vanligtvis besöker ministerrådet Åland ungefär var sjätte vecka för att bland annat träffa kollegor på landskapsregeringen och andra aktörer i det åländska samhället. Från landskapsregeringens kontor i Bryssel har även ett nyhetsbrev skickats ut varje månad där olika kommissionsinitiativ och annat relevant för Åland har beskrivits. Nyhetsbrevet skickas ut till förvaltningen, men även till intresserade representanter för den kommunala sektorn och näringslivet och det publiceras på landskapsregeringens hemsida.

Att skapa och upprätthålla nätverk i Bryssel är en förutsättning för att ministerrådet ska lyckas med sina uppgifter. Bland annat har ministerrådet deltagit i samarbeten med andra europeiska lagstiftande regioner kring frågor där det finns ett gemensamt intresse samt haft en framskjuten roll i samarbetsorganet RLEG. Ministerrådet har även aktivt arbetat för att hålla regelbundna kontakter med anställda vid EU:s institutioner och med andra autonomiers representanter.

3.1.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har olika möjligheter att påverka lagstiftningsprocessen på EU-nivå. Dels genom att i dialog med Finlands regerings beredningsorgan påverka den finländska nationella ståndpunkten, dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram landskapsregeringens ståndpunkt. Landskapsregeringens möjlighet att påverka rådets ståndpunkt är nära knuten till beredningen av den finländska ståndpunkten och en eventuell avvikande åländsk ståndpunkt ska delges när Finlands ställningstagande presenteras i EU:s institutioner.

För att påverka EU-institutionerna krävs ofta direkt kontakt med dessa. Finlands ständiga representation, där landskapsregeringens ministerråd har sitt kontor, är även en viktig

källa till information och ministerrådet håller nära kontakt med de experter som är utsända till representationen. Representationen är även behjälplig med att förmedla kontakt mellan tjänstemän på landskapsregeringen och kommissionen.

3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel. Efter EU-valet 2024 har nya europaparlamentariker tillträtt. Europaparlamentariker Anna-Maja Henriksson har, likt sin företrädare, fortsatt ha en åländsk specialmedarbetare med specifikt ansvar för åländska frågor och landskapsregeringens samarbete med dessa har fortsatt vara nära. Även praktikanter från Åland är värdefulla, fastän en praktikants påverkansmöjligheter är begränsade. Landskapsregeringen samarbetar också med andra parlamentariker från olika partigrupper.

Med tanke på Europaparlamentets ökade lagstiftningsmakt är landskapsregeringens samarbete med europaparlamentarikerna mycket viktigt för att kunna få gehör för Ålands ståndpunkter i lagstiftningsarbetet och det är av extra stor betydelse så länge Finland inte givit Åland den plats i Europaparlamentet som Åland har rätt till.

3.1.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten eller suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har ledamöterna möjlighet att delta i debatten.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i *utskottet för ekonomisk politik (ECON)* samt i *utskottet för naturresurser och landsbygdsutveckling (NAT)*. Ledamoten Anders Ekström är medlem i Renew Europé-gruppen som representerar europeiska liberaler och

suppleanten Marcus Måtar är medlem i EPP-gruppen som är en mitten-höger grupp i regionkommittén och utgör den största gruppen.

Landskapsregeringen välkomnar ett fortsatt åländskt deltagande i regionkommitténs arbete men konstaterar samtidigt att Ålands rättmätiga plats är i Europaparlamentet.

3.1.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna eller bättre kan uppnås på unionsnivå. I Lissabonfördraget finns tydliga skrivningar om subsidiaritetsprincipen, men i praktiken ser landskapsregeringen att principen inte alltid efterlevs i den utsträckning som det från början var tänkt. Den senaste tiden har landskapsregeringen också noterat tendenser till ökad centralisering i flera olika lagstiftningsakter. Landskapsregeringen beklagar det här faktumet och arbetar aktivt för att lyfta behovet av praktisk tillämpning av subsidiaritetsprincipen i EU:s lagstiftningsarbete.

Enligt EU:s fördrag ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § i självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från EU är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas EU:s institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget, där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland, också en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringens ministerråd har under året fortsatt fungera som Ålands lagtings representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa. Nätverket träffas ett par gånger om året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen noterar dock att nätverket i praktiken har begränsat inflytande och lyfter därför främst subsidiaritetsprincipen i landskapsregeringens egna kontakter till EU:s institutioner.

3.1.6 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller Ålands möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker endast på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Enligt de svar som inkommit i år följer de flesta beredningssektioner justitieministeriets anvisningar. Ett stående problem är dock att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild. Det händer även att svarstiden efter att materialet blivit översatt blir så kort att det blir problematiskt att hinna sätta sig in i mer omfattande förslag och avge utlåtande om dessa.

3.2 Ålands prioriteringar

3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Självstyrelsens myndigheter har allt sedan anslutningen till EU kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Finlands regering och riksdag har konstaterat att kravet är berättigat och statsrådet fattade år 2009 ett principbeslut i vilket sägs att regeringen medverkar till att utveckla Ålands inflytande på arbetet i Europaparlamentet och fortsätter att i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella

särställning och självstyrande status. Dock har Finlands regering visat att man inte beaktat sitt principbeslut i samband med att Finland både år 2018 och år 2023 tilldelades ett extra mandat i Europaparlamentet och regeringen valde att inte tillförsäkra Åland denna plats vid något av dessa tillfällen.

För landskapsregeringen är det en självklarhet att fortsätta arbetet med frågan fram till dess att Finland ger Åland den plats i Europaparlamentet Åland har rätt till. Landskapsregeringen kommer därför att ta varje tillfälle i akt att driva på för en förändring i Finlands vallag samt fortsätta lyfta frågan i alla lämpliga sammanhang, även internationellt. Avsikten är även att frågan ska behandlas inom ramen för självstyrelselagsarbetsgruppens (2025) arbete.

3.2.2 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

EU:s regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen följer aktivt EU:s lagstiftningsprocesser och försöker vid behov påverka dessa. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

3.2.3 Sammanhållningspolitiken

En stor del av EU:s budget går till sammanhållningspolitiken, som ska användas till att stötta och minska skillnaderna mellan unionens olika utvecklade regioner. För Åland är de två viktigaste fonderna Europeiska socialfonden (ESF+) och Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf).

Våren 2022 lämnade landskapsregeringen in ett förslag till nytt program för Åland perioden 2021–2027 med finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF+). Implementeringen av programmet påbörjades under 2023 och fortgår enligt plan. Parallellt med programimplementeringen har EU-kommissionen påbörjat arbetet med nästa långtidsbudget som börjar gälla 2028 och ett första förslag förväntas presenteras under 2025. För att säkerställa att budgeten blir så verkningsfull som möjligt har kommissionen valt att ta fram tre ledord: enklare, effektivare och fokuserad. Kommissionen vill att budgeten ska vara mer flexibel för att kunna möta

förändrade behov och kriser. Samtidigt eftersträvar man en mer policybaserad budget för att det ska finnas en tydligare koppling mellan den förda politiken och budgeten. Därutöver vill man även förenkla tillgången till EU-finansiering och minska administrativa bördor för att underlätta sökandet av EU-medel.

En förändring som kan komma att ske är att det kommer finnas en plan för varje medlemsstat, med ett större fokus på hur man bör verka inom de enskilda länderna på lokal, regional och nationell nivå. Landskapsregeringen ser med stor oro på förslag som innebär en lösning per medlemsstat. Det är av största vikt att det även i framtiden ska vara möjligt för Åland att ha sina egna program. Landskapsregeringen vill i det sammanhanget påpeka vikten av att EU:s institutioner följer artikel 4.2 i *Fördraget om europeiska unionen*, där det stipuleras att unionen ska respektera medlemsstaternas konstitutionella grundstrukturer, inbegripet det lokala och regionala självstyret.

Landskapsregeringen kommer att följa kommissionens arbete med långtidsbudgeten 2028.

3.2.4 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens

Syftet med EU:s återhämtningsfond är att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra återhämtningsförmågan i medlemsstaterna, lindra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser samt stödja den gröna och digitala omställningen. Finlands plan för återhämtning och resiliens som fastställer beslut om reformer och investeringar godkändes av Europeiska rådet i oktober 2021. Ålands projekt ingår som separata delar i den finländska planen.

Enligt kommissionens meddelande från sommaren 2022 är Finlands slutliga andel av faciliteten för återhämtning och resiliens ett bidrag om drygt 1,82 miljarder euro. Landskapsregeringen och riksmyndigheterna har efter samråd i enlighet med 59b § 2 mom. självstyrelselagen för Åland, överenskommit om en fördelningsnyckel för beräkning av det belopp som ska utgöra Ålands andel av det bidrag som kan allokeras till Finland. Denna fördelningsnyckel baseras på aktuell befolkningsandel enligt läget 31.12.2021, 0,55 procent. Uppskattningsvis bedöms således Ålands andel av bidrag från återhämtningsfonden uppgå till 10,024 miljoner euro.

Den åländska planen består av tre reform- och investeringsprojekt:

1. Havsbaserad storskalig vindkraft och fossilfri energiproduktion. 1,7 M€ för vindkraftsutredningar och -undersökningar, 1,0 M€ för investeringsstöd för större solcellsanläggningar.

2. Höja kompetensnivån och förnya det kontinuerliga lärandet, digitalisering och modernisering av utbildningen på Åland. 2,7 M€.
3. Införa ett personcentrerat digitalt informationssystem på Åland. 4,624 M€.

Projektens kostnader budgeteras i landskapets budget och staten har under året överfört hela understödet om 10.024.000 euro till Åland. Projekten ska rapporteras till EU gällande uppfyllande av milstolpar och resultat.

Landskapsregeringen driver projektet Sunnavind, vars uppgift är att möjliggöra etablering av storskalig vindkraft i Ålands norra havsområden. Potentialen av de tilltänkta havsområdena är i storleksordningen 4 GW, vilket på nordisk nivå skulle vara ett betydande tillskott av förnybar energi. Produktionen av elektricitet förväntas exporteras till Ålands närmaste grannregioner och/eller användas för lokal produktion av vätgas (P2X). Projektfinansieringen har efter godkännande reviderats och uppgår nu till 2,1 miljoner genom en överföring från solkraftsstödet. Projektet har även beviljats 698.000 euro från *REPowerEU* för genomförandet av utredningar. Projektet ska avlägga sin slutrapport till den 30.6.2026.

Finland har beviljats ca 127 miljoner euro inom ramen för *REPowerEU*, det vill säga den plan som EU-kommissionen lanserade och genomför för att motverka de problem och störningar på världens energimarknader som Rysslands invasion av Ukraina har orsakat. Enligt överenskommelsen med finansministeriet tilldelades Åland 0,55 % (befolkningsandelen) av beloppet som Finland beviljades, vilket motsvarade 698.000 euro. Sedan det föregående externpolitiska meddelandet har kommissionen godkänt Finlands reviderade återhämtnings- och resiliensplan inkluderande Ålands förslag till genomförande.

3.2.5 Skatte- och tullfrågor

Skattefrågor är i grunden inte en åländsk behörighet men de beslut i skattefrågor som fattas på EU-nivå har ändå en stor påverkan på Åland. Landskapsregeringen bevakar således även dessa frågor på EU-nivå och deltar i den nationella beredningen av dem. Det åländska skatteundantaget, som finns i Ålandsprotokollet till anslutningsfördraget till EU, har tjänat sitt syfte att bevara en livskraftig åländsk ekonomi väl. Samtidigt har den skattegräns som uppstår till följd av att Ålands territorium står utanför skatteunionen bidragit till byråkrati för åländska företag och privatpersoner som importerar och exporterar varor. Den byråkratin har ökat under senare tid, allra senast med implementeringen av det elektroniska systemet för förtullning (UTU).

EU-kommissionen publicerade i maj år 2023 ett förslag till ny tullkodex (COM(2023) 258 final). Landskapsregeringen har under år 2024 varit delaktig i beredningen av förslaget

och har samarbetat med finansministeriet. Arbetet med en ny tullkodex är av mycket stor betydelse, där samarbete med riket är mycket viktigt för att säkerställa en enkel framtida handel över skattegränsen. Under tiden är det även nödvändigt att parallellt arbeta med den befintliga tullkodexen för att finna möjligheter till förenklingar i dagens handel över skattegränsen. Landskapsregeringen har under år 2024 upprätthållit och byggt vidare på goda relationer med rikets regering och myndigheter för ett bra samarbete kring skattegränsproblematiken.

Under år 2024 har en utredning om punktskatteproblematik levererats. Landskapsregeringen har under år 2024 beslutat att den samhällsekonomiska betydelsen för Åland vad gäller skatteundantaget ska utredas av ÅSUB. Landskapsregeringen avser att under år 2025 fortsätta förstärka den juridiska argumentationen kring skattegränsfrågan genom att låta genomföra juridiska utredningar inom skattegränsområdet.

3.2.6 Jordbruk

Inom jordbruksområdet är stödpolitiken det område som mest direkt påverkar förvaltningen och genomförandet av olika jordbruksstöd för utveckling av landsbygden och för att främja en mer hållbar livsmedelsproduktion. Under perioden 2023–2027 ingår landskapets åtgärder för stöd till landsbygden i Finlands gemensamma Cap-strategiplan. Genomförandet av Cap-strategiplanen har inneburit att utbetalningstidtabellen för de arealbaserade stöden och de produktionskopplade djurstöden flyttats framåt på grund av regleringar i EU-reglerna vilket förorsakat likviditetsproblem på en del gårdar. För 2025 är ambitionen att öppna upp möjligheten att ansöka om nya femåriga åtaganden. Landskapsregeringen konstaterar att EU:s fokus på säkerhet också bör innefatta en prioritering av livsmedelsförsörjningen.

Landskapsregeringen följer med och utvärderar löpande flera politikområden som är aktuella på EU-nivå. Avskogningsförordningen (förordning (EU) 2023/1115 om tillhandahållande på unionsmarknaden och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse) är ett område som orsakat osäkerhet och oro i branschen. Tillämpningen sköts upp till 30.12.2025 och nya riktlinjer offentliggjordes där det klargjordes att nybyggnationer av produktionsanläggningar för nötkreatur inte orsakar avskogning om syftet i första hand är att följa lagstiftningen om djurens välbefinnande och byggnaderna behövs för att värna om djurens välbefinnande. Även vidtagande av restaureringsåtgärder för att förnya naturens biologiska mångfald klargjordes där åtgärderna ska grunda sig på en plan som visar var objektet ligger och vad som är behovet av restaureringen eller vad som är objektets potential. I riket ska en sådan plan godkännas av NTM-centralen eller

Fortsstyrelsens Naturtjänst och på Åland behöver motsvarande aktörer utses. I riket har Livsmedelsverket utsetts till behörig myndighet enligt Avskogningsförordningen och även på Åland behöver det utses en behörig myndighet eftersom förordningen till största delen faller inom landskapets behörighet. Alternativet är att utreda om det finns behov av en överenskommelseförordning med riket.

Landskapsregeringen kommer vidare att fortsätta att följa upp de initiativ och utvärderingar som görs med anledning av genomförandet av den gröna given, såsom bioekonomistategin, visionen för jordbruk- och livsmedelsområdet samt förenklingspaketet för den gemensamma jordbrukspolitiken. Visionen som kommissionen lagt fram sträcker sig till 2040 och är en färdplan för kommande strategiska förslag för att utveckla jordbrukssektorn så att den blir mera konkurrenskraftig och attraktiv för unga. Kärnan i visionen handlar om att trygga livsmedelsförsörjningen. Landskapsregeringen är positiv till det pågående förenklingsarbetet där bland annat medlemsländernas olika förhållanden beaktas och följer upp kommissionens fortsatta arbete.

Även utvärderingarna av direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar och LULUCF-förordningen följs upp då resultatet kan ha betydelse vid utformningen av nästa Cap-strategiplan. Även det pågående förslaget på direktiv om markövervakning och markresiliens är ett lagförslag som kommer att påverka utformningen av nästa Cap-strategiplan då direktivet bland annat ska fastställa hållbara förvaltningsprinciper för förvaltd mark.

De pågående förslagen om förordning om produktion och saluföring av växtförökningsmaterial samt förordningen om växter som framställs med vissa nya genomiska metoder och därav framställda livsmedel och foder ligger alla under landskapets lagstiftningsbehörighet och påverkar på så vis landskapslagstiftning inom områdena.

3.2.7 Fiske

Under året kommer landskapsregeringen att arbeta med förslaget till förordning om fiskekvoter för 2026. Landskapsregeringen understryker vikten av att fiskekvoterna också i fortsättningen sätts i linje med de vetenskapliga råden och beaktar samtliga delar av den gemensamma fiskeripolitikens mål, inklusive socioekonomiska aspekter.

Debatten på EU-nivå inför en framtida uppdatering av unionens fiskeripolitik har inletts och landskapsregeringen kommer att fortsätta agera för en fiskeripolitik som säkrar att även det åländska fisket, inbegripet det småskaliga, kustnära fisket, ska kunna fortsätta

vara livskraftigt. Vidare kommer landskapsregeringen att fortsätta understryka vikten av att minska den byråkratiska bördan för fiskerisektorn.

Under året fortsätter implementeringen av unionens reviderade regelverk för fiskerikontrollsystemet.

3.2.8 Skog

Förordningen om avskogningsfria produkter

Våren 2023 antog Europaparlamentet och Rådet en förordning ((EU) 2023/1115) om tillhandahållande och export av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse, den så kallade avskogningsförordningen. Syftet är att minimera EU:s bidrag till global avskogning, skogsförstörelse, utsläppen av växthusgaser och förlusten av biologisk mångfald. Förordningen innebär att det blir förbjudet att släppa ut eller tillhandahålla råvarorna soja, kaffe, kakao, oljepalm, gummi, nötkreatur och trä om inte följande krav är uppfyllda: produktionen är avskogningsfri, de har producerats i enlighet med relevant lagstiftning och att de omfattas av ett system för tillbörlig aktsamhet. Aktörerna ska samla in information så att det är möjligt att kontrollera produktens härkomst, inklusive geolokalisering. Förbudet gäller sådana produkter som anges i förordningens bilaga och som innehåller, har utfodrats med eller som har producerats med användning av sådana råvaror. Förordningen omfattar de företag som producerar, importerar, exporterar eller handlar med ovanstående produkter. Olika krav ställs på aktörerna, beroende på om de är verksamhetsutövare eller handlare i ett senare led i kedjan. För verksamhetsutövare innebär det även att de måste lämna en förklaring om tillbörlig aktsamhet i EU:s informationssystem TRACES innan en produkt tillhandahålls på marknaden.

Ur åländskt och finländskt perspektiv upplevs nötkött och trä som de mest problematiska produkterna då jordbrukets produktion ibland leder till avskogning. Kommissionen sköt i december 2024 upp tillämpningen av förordningen med ett år eftersom mycket varit oklart och för att många länder har svårt att hinna anpassa sig. Förordningen innehåller retroaktiva bestämmelser för produkter som släppts ut på marknaden efter 31.12.2020 och har fortsättningsvis många oklara frågor kring den praktiska tillämpningen. Förordningen trädde i kraft den 29 juni 2023, men det föreligger olika övergångstider för tillämpningen beroende på produktgrupp eller storleken på företag. För företag verksamma inom träprodukter ska förordningen nu börja tillämpas 30.12.2025.

I riket bereds en lagstiftning kring det nationella genomförandet, vilken man avser lämna till riksdagen till sommaren 2025. Denna lagstiftning ska reglera den behöriga myndighetens (Livsmedelsverket) uppgifter och administrativa påföljder för brott mot

avskogningsförordningen. Landskapsregeringen måste utarbeta motsvarande lagstiftning.

Övervakningsram för resilienta europeiska skogar

Förslaget (COM(2023) 728 final) till Europaparlamentets och rådets förordning om en övervakningsram för resilienta europeiska skogar publicerades av den europeiska kommissionen 22.11.2023. Enligt förslaget blir EU:s skogar och annan trädbevuxen mark alltmer stressade på grund av klimatförändringar, ohållbar mänsklig aktivitet och förändringar i markanvändningen. Kommissionen anser att ett omfattande, högkvalitativt övervakningssystem, som omfattar alla skogar och annan trädbevuxen mark i EU, bättre skulle bidra till att motverka dessa påfrestningar och faror. Kommissionen ska i samarbete med medlemsstaterna inrätta och driva ett skogsövervakningssystem bestående av tre delar: ett geografiskt explicit identifieringssystem för kartläggning av skogsenheter, en ram för insamling av data samt en ram för delning av data. Skogsövervakningssystemet ska både bestå av elektroniska databaser och geografiska informationssystem. Det geografiskt explicita identifieringssystemet ska bygga på flygbilder eller rumsliga ortobilder och möjliggöra exakt kartläggning och lokalisering av skogsområden, identifiera unika skogsenheter samt underlätta upptäckt och lokalisering av förändringar i markanvändningen.

Vidare ska kommissionen med hjälp av satellitdata samla in standardiserade data för åtta indikatorer och medlemsstaterna ska samla in harmoniserade data för 14 indikatorer, främst baserat på fältdata (inventeringar). Kommissionen avser genom genomförandeakter att stegvis ytterligare utöka antalet indikatorer som ska samlas in.

Landskapsregeringen har sänt sitt ställningstagande till Jord- och skogsbruksministeriet i februari 2024 och även informerat Ålands lagting i frågan. Landskapsregeringen är mycket kritisk till förslaget eftersom det innebär en kraftigt ökad administrativ börda i form av datainsamling, rapportering och uppföljning, vilket ytterligare skulle kräva ökade budgetanslag för personal, inventeringar och teknisk utveckling. Landskapsregeringen ifrågasätter bland annat behovet och lämpligheten av att samla in exakt geografisk platsinformation som ska tolkas av kommissionen med hjälp av fjärranalys och ifrågasätter att denna omfattande datainsamling är nödvändig och proportionerlig för att uppnå unionens målsättningar jämfört med de nationella uppföljningar som redan görs.

Förslaget har mött ett stort motstånd hos flera av medlemsstaterna, både vad det gäller metodiken och valet av indikatorer och förslaget diskuteras nu vidare för att hitta en funktionell väg framåt.

3.2.9 Jakt- och viltvård

Landskapsregeringens principiella uppfattning är att frågor kring jakt och viltvård så långt som möjligt ska hanteras på lokal nivå. EU:s regler på området behöver beakta det faktum att förhållandena skiljer sig stort mellan de olika delarna av unionen och ge tillräckligt utrymme för att anpassa reglerna till de lokala förhållandena. När EU:s arbete med den gröna given går framåt är det viktigt för landskapsregeringen att kriterier för vad som ska betraktas som skyddade områden är rimliga och inte automatiskt utesluter ansvarsfull jakt och viktiga viltvårdsinsatser.

Kommissionen har till följd av Bernkonventionens nedlistning av vargens skyddsstatus inlett ett arbete med att ändra habitatdirektivets bilagor där vargen föreslås flyttas från bilaga 4 (arter som kräver strikt skydd) till bilaga 5 (arter som kan behöva särskilda förvaltningsåtgärder). Kommissionen har också föreslagit en utvidgning av blyförbudet, där begränsningarna föreslås omfatta all användning av blyhagel för jakt och skytte samt viss användning av blykulor vid jakt. Landskapsregeringen välkomnar initiativ som möjliggör eller underlättar en ansvarsfull hantering, inbegripet skyddsjakt, av problem som uppstår till följd av vargens utbredning.

3.2.10 Miljö och klimat

Landskapsregeringen arbetar med genomförande av EUs vattenrelaterade direktiv och vattenförbättringar genom att delta i olika projekt, bland annat EU-finansierade sådana. Landskapsregeringen har lämnat in en ansökan, *Vattenvägar för marin mångfald*, som syftar till att i samverkan med Sverige och Finland ta fram kunskap, långsiktiga strategier och handlingsplaner för att skydda och återställa den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster i Östersjön. Projektet har ännu inte godkänts på grund av tekniska problem. Ansökan lämnades in i juni 2024. Landskapsregeringen avsåg även att delta i ACWA LIFE-projektet med Finland, men den ansökan fick avslag i den första ansökningsomgången 2024 och landskapsregeringen behövde omfördela resurserna och deltog därför inte i ansökningsomgång nr 2. Dock har landskapsregeringen skrivit på ett *Letter of support* för projektet och kommer att ta del av det arbete som Finland genomför.

Landskapsregeringen deltar i Interreg Central Baltic projektet *Baltic Reed* för att återvinna näringsämnen, stärka biologisk mångfald och skapa ekosystemtjänster. Målet är att nyttja vass för energi, jordförbättring, foder samt produktutveckling.

Havsplaneringsprojektet *eMSP NBSR* slutfördes under 2024 och projektets resultat kommer att användas i revideringen av Ålands havsplan som påbörjas under 2025. Projektets syfte är hållbar användning av havsområden med inriktning på klimatanpassning, utveckling av hållbar blå ekonomi samt långsiktigt hållbart naturskydd.

Landskapsregeringen är delaktig i en ansökan om ett EU-projekt om förvaltning och skötsel av viktiga områden för kulturväxters vilda släktingar, som går under namnet *WILDHAB*. Partners i projektet kommer bland annat från övriga nordiska länder.

Ocean pact handlar mest om blå ekonomi, men med hänsyn tagen till havets resurser. Den internationella delen av den europeiska havspakten har även som syfte att skydda och återställa havsmiljön, då en frisk havsmiljö är en förutsättning för en fungerande blå ekonomi. Landskapsregeringen kommer att följa initiativet. Landskapsregeringens fokus ligger främst på det som knyter an till havsmiljödirektivet samt åtgärder som kan göras inom arbetet för verkställandet av restaureringsförordningen. Skyddade områden kan utses och inrättas inom ramen för det pågående projektet *Lif IP Biodiversea*, inom de ramar som finns inom den gemensamma havs- och fiskeripolitiken, habitatdirektivet och lagstiftningen på Åland inom naturvård och fiskeri.

Landskapsregeringen har under 2024, tillsammans med kolleger från Finlands ständiga representation i EU samt kontaktpersoner i riket, sett över och bevakat kommissionens nya initiativ om EU-förordningar gällande transport av djur och om välfärden för hundar och katter och deras spårbarhet. Arbetet med dessa fortsätter under 2025. Landskapsregeringen välkomnar åtgärder som stärker välfärden för hundar och katter samt skapar bättre förhållanden under djurtransporter. Under förhandlingarna är det däremot viktigt att såväl Ålands geografiska läge som små förvaltningars utmaningar tas i beaktande

Miljö och natur är ett politikområde som inte på samma sätt är i fokus i årets arbetsprogram som det varit tidigare år. För miljöns del återstår det att se vilka effekter ambitionerna om förenkling får. Vilka följder får *Clean Industrial Deal* för *Green Deal*? Vad händer vid revisionen av EU:s kemikaliereregler (REACH)? Om det ska göras förenklingar blir det sannolikt ändringar i befintlig EU-lagstiftning vilket i sin tur kan leda till behov av nationella lagstiftningsåtgärder.

Landskapsregeringen koordinerar arbetet med den åländska delen av den restaureringsplan som krävs i enlighet med EU:s restaureringsförordning (*Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869*). En arbetsgrupp har tillsatts med sakkunniga för de områden som främst berörs av restaureringsförordningen. Information om restaureringsförordningen och arbetet med den kommer att delges kontinuerligt. Även samråd kring restaureringsplanen och åtgärder kopplade till den kommer att genomföras. Restaureringsplanen beräknas ha konsekvenser för olika politikområden samtidigt som

många frivilliga åtgärder kan bidra till att uppnå målen. Restaureringsplanen är också en del av uppfyllandet av EU:s strategi för biologisk mångfald. Genomförandet av restaureringsförordningen kommer även att leda till behov av lagstiftningsåtgärder.

3.2.11 Klimat och energi

Under år 2024 har landskapsregeringen framför allt följt förhandlingarna i Bryssel gällande kommissionens förslag om ett omarbetat energiprestandadirektiv. Det nya omarbetade energiprestandadirektivet godkändes av EU:s institutioner under året. Direktivet kommer att innebära bl.a. införande av klimatdeklarationer (baserat på livscykelberäkningar) och strängare energikrav för byggnader vid större renoveringar och nybyggnation samt strängare krav gällande utbyggnad av laddinfrastruktur och platsbaserad produktion av förnybar energi vid byggnader och i samband med nybyggnation och renovering.

För den europeiska försörjningssäkerheten och för att undvika att finansiera den ryska krigskassan är energifrågan och ett oberoende av Ryssland av stor vikt.

Landskapsregeringen kommer under innevarande verksamhetsår särskilt ta fasta på lärdomar från kommissionens meddelande *Handlingsplan för överkomliga energipriser - Tillvarata det verkliga värdet av energiunionen för att trygga överkomlig, effektiv och ren energi för alla i EU (COM(2025) 79 final)* samt kommissionens meddelande *Given för en ren industri: en gemensam färdplan för konkurrenskraft och fossilfrihet (COM(2025) 85 final)*. Bägge meddelanden innehåller planer på nya rättsakter och nya verktyg och åtgärder som kopplar samman med utbyggnad av förnybar energi inom unionen och som kommer att vara viktiga delar i både Finlands och Ålands strategiska planer på att bygga storskalig produktion av förnyelsebar energi.

Genom de åländska vindkraftssatsningarna kan Åland på ett mycket konkret sett stärka hela den europeiska självförsörjningen och vara en del av en del av den europeiska strategiska satsningen att frigöra sig från användning av fossila bränslen.

För 2025 har antalet öppna kommissionsinitiativ och nya kommissionsinitiativ som rör klimat och energi minskat kraftigt. När det gäller nya initiativ så är endast två initiativ av intresse för landskapsregeringen, nämligen ändring av EU:s klimatlag och initiativet om att accelerera utfasningen av fossila bränslen inom industrin. Landskapsregeringen står fortsatt fast vid tidigare fastslagna ambitioner gällande EU:s klimatmål. Landskapsregeringen önskar att målen för 2040 bibehålls när klimatlagen uppdateras.

3.2.12 Vägtrafik och trafiksäkerhet

Europeiska kommissionen gav i mars 2023 ut ett förslag till vägsäkerhetspaket. Paketet innehåller tre förslag till direktiv; ändring av direktiv (EU) 2015/413 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott (CBE-direktivet), ett omarbetat körkortsdirektiv samt ett nytt direktiv om den unionsomfattande verkan av vissa kördiskvalifikationer. Landskapsregeringen har följt behandlingen av direktivförslagen i rådet och i den nationella behandlingen har landskapsregeringen även haft nära kontakt med ansvariga tjänstemän vid kommunikationsministeriet. Landskapsregeringen har särskilt följt förhandlingarna i rådet gällande körkortsdirektivet. Körkortsdirektivet är i sin helhet åländsk behörighet. CBE-direktivet är delvis inom landskapets lagstiftningsbehörighet, emedan landskapsregeringen gör bedömningen att även det nya kördiskvalifikationsdirektivet är inom åländsk lagstiftningsbehörighet. Ändringen av CBE-direktivet godkändes i EU:s institutioner under året och har publicerats. Körkortsdirektivet och körkortsdiskvalifikationsdirektivet är nu i trialogförhandlingar och väntas godkännas under 2025.

Landskapsregeringen har i sina utlåtanden och kontakter med kommunikationsministeriets tjänstemän och representationen i Bryssel under året fokuserat på att direktivförslagen måste möjliggöra att fler än en myndighet får sköta myndighetsuppgifter och vara nationell kontaktpunkt. I förslaget till direktiv om kördiskvalifikationer fanns det ursprungligen bestämmelser om endast en nationell kontaktpunkt per medlemsstat. Under förhandlingar om direktivet har landskapsregeringen och rikets tjänstemän arbetat och givit förslag för att det ska vara möjligt för medlemsstaterna att ha flera kontaktställen just med hänvisning till Åland. Frågan är viktig ur självstyrelsepolitisk synpunkt. I praktiken innebär möjligheten till flera kontaktpunkter per medlemsland att Åland i praktiken ska ha en nationell kontaktpunkt vilket kan innebära kostnadsökningar och nya administrativa uppgifter för Fordonsmyndigheten. Det kommer antagligen behöva finnas framtida överenskommelser med Traficom om hantering av dataöverföring när det gäller vissa körkortsdiskvalifikationer från åländska körkortsregistret via RESPER till de nationella kontaktpunkterna.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att följa trialogförhandlingarna gällande körkortsdirektivet och kördiskvalifikationsdirektivet i Bryssel. Landskapsregeringen kommer även att följa hur de slutliga bestämmelserna blir i körkortsdirektivförslaget gällande förslaget att ge möjlighet för medlemsländerna att tillåta körkortsinnehavare med ett så kallat B1-körkort att köra en personbil med en totalvikt på upp till 2 500 kg och med en begränsad hastighet på 45 km/h. B1-körkortet är tänkt för ungdomar från 16

är upp till maximalt 21 år. I Sverige har de haft en liknande kategori för unga förare, A-traktorn.

3.2.13 Hälso- och sjukvård

En av kommissionens uttalade prioriteringar är att stödja européernas hälsa. EU kommer att fortsätta med att förbättra och främja hälsan inom EU, bekämpa internationella hälsohot, förbättra läkemedel, krisnödvändiga produkter och stärka hälso- och sjukvårdssystem och deras resiliens och resurseffektivitet. Syftet är att utvidga det elektroniska utbytet av hälsouppgifter i Europa.

Ministerrådet godkände den 21 januari 2025 en ny förordning som ska underlätta utbytet av hälsouppgifter mellan EU-länderna. Förordningen förbättrar oberoende av vårdstället och hemlandet medborgarnas möjligheter att ha kontroll på sina hälsouppgifter. Den nya förordningen kallas förkortat EHDS-förordningen (European Health Data Space), och syftet med den är att främja tillgången till elektroniska hälsodata och att harmonisera användningen av hälsodata. EU-förordningen gör det obligatoriskt inom EU att ha ett elektroniskt system som gör det möjligt för medborgarna att ha tillgång till hälsodata oberoende vilket medlemsland man befinner sig i.

Tack vare förordningen kan hälsodata utnyttjas smidigare också för forskning, beslutsfattande och övrig sekundär användning. Med tanke på hur känsliga elektroniska hälsodata med personuppgifter är, syftar denna förordning till att tillhandahålla tillräckliga skyddsåtgärder på både unionsnivå och nationell nivå för att säkerställa en hög nivå av dataskydd, säkerhet, konfidentialitet och etisk användning.

I riket finns det nationella Kanta-arkivet och databasen som är planerad att användas vid överföring av elektroniska hälsouppgifter och anslutning till Kanta-tjänster för hälso- och sjukvården på Åland möjliggörs genom att stifta följande lagar; lag gällande informationshantering, lag om elektronisk behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovård samt lag om sekundär användning av personuppgifter. Landskapsregeringen avser att färdigställa de lagar som måste stiftas för att uppfylla de obligatoriska kraven i enlighet med EU-förordningen.

Landskapsregeringen avgav 3.11.2023 ett yttrande till Riksdagens kommunikationsutskott gällande statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (COM (2023) 512 final). I oktober 2024 kom det antagna direktivet om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för

personer med funktionsnedsättning. Senast den 5 juni 2027 ska direktivet ha implementerats i lagstiftningen. Då förslaget innehåller delar som ingår i både rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet samt även berör bedömning av olika aktörers, såsom FPA:s roll, behöver detta utredas närmare och kräver nära samarbete mellan riket och landskapet.

3.2.14 Jämställdhet

Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå och på Åland utgörs av jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå målsättningar för jämställdhet. Det innebär att jämställdhet ska beaktas i alla skeden av beslutsfattandet. Landskapets målsättningar har fastslagits i en jämställdhetsagenda och inkluderar de olika områdena i EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025. I enlighet med EU:s jämställdhetsstrategi samt Ålands jämställdhetsagenda vidtar landskapsregeringen åtgärder för att undanröja ojämställdhet mellan män och kvinnor och för att främja jämställdhet.

En av målsättningarna med EU-kommissionens jämställdhetsstrategi är att stoppa det könsrelaterade våldet. Den kommitté som inrättades av Ålands landskapsregering år 2021 för uppföljning av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) blev år 2024 permanent med en sammansättning som består av specialsakkunnig i jämställdhet som sekreterare, jämställdhetsministern som ordförande, samt chefer och representanter för myndigheter och institutioner som möter våldsutsatta. Kommitténs uppdrag är att fungera som styrgrupp med samordnings- och uppföljningsansvar gällande implementering och uppföljning av Istanbulkonventionen (2011). Ålands landskapsregering har det övergripande ansvaret för arbetet mot våld i nära relationer i enlighet med konventionen. Konkreta insatser görs i enlighet med landskapsregeringens *Strategi för nolltolerans mot våld 2020–2030*.

Ett pågående prioriteringsområde inom EU är bekämpande av sexuella övergrepp mot barn samt översyn av direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn. Barn och unga är prioriterade i landskapsregeringens jämställdhetsarbete. Kunskapshöjande seminarium om könsbaserat våld i ungas relationer är inplanerat till hösten 2025. Ålands landskapsregering följer med kommissionens nya förslag om utvidgning av förteckningen över EU-brott till att omfatta hatpropaganda och hatbrott. Landskapsregeringen sprider Nordiska ministerrådets kampanj *Harmless*, om mikroaggressioner, som en insats för att motverka rasism, sexism och fördomar mot personer med funktionsnedsättningar.

3.2.15 Integration

I mars 2022 aktiverade EU massflyktsdirektivet, även kallat direktivet om tillfälligt skydd, på grund av kriget i Ukraina. Direktivet kan aktiveras vid exceptionella omständigheter med massiv tillströmning av personer för att ge dem omedelbart och kollektivt skydd samt minska på trycket för de nationella asylsystemen. Aktiveringen av direktivet har förlängts till mars 2026. Av de hundratals personer som har varit registrerade vid Ålands mottagningscenter har över 100 personer med tillfälligt skydd ansökt om hemkommun på Åland.

Åländska aktörer har möjlighet att söka stöd från asyl-, migrations- och integrationsfonden (AMIF), som är en EU-finansierad fond. Landskapsregeringen ingår i fondens övervakningskommitté under den nuvarande programperioden 2021-2027. Under 2024 beslutades om en ny omfattande migrations- och asylpakt i EU och dessa regelverk kommer träda i kraft under 2026. Ökad finansiering kommer också att medföra vilket även inverkar på exempelvis AMIF-fonden.

3.3 Landskapsregeringens prioriteringar 2025

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2025.¹ Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Nya initiativ	
En ny plan för Europas hållbara välbefinnande och konkurrenskraft	
Konkurrenskraft och utfasning av fossila bränslen	Rättsakt om påskyndad utfasning av fossila bränslen i industrin (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2025)
Konkurrenskraft och avkarbonisering	Bioekonomi strategi (icke-lagstiftning eller lagstiftning, 4 kv. 2025)
Konkurrenskraft och avkarbonisering	Visionen för jordbruks- och livsmedelsområdet (icke-lagstiftning, 1 kv. 2025)
Förenkling	Förenklingspaketet för den gemensamma jordbrukspolitiken (lagstiftning, 2 kv. 2025)

¹ [EUR-Lex - 52023DC0638 - SV - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Slå vakt om vår livskvalitet: livsmedelstrygghet, vatten och natur	
Utfasning av fossila bränslen	Ändring av den europeiska klimatlagen (lagstiftning, artikel 192.1 FEUF, 1 kv. 2025)
Konkurrenskraft	Havspakt (icke-lagstiftning, 2 kv. 2025)
Skydda vår demokrati och upprätthålla våra värden	
Jämlikhet	Färdplan för kvinnors rättigheter (icke-lagstiftning, 1 kv. 2025)
Jämlikhet	Nya jämlikhetsstrategier för hbtqi-personer (icke-lagstiftning, 4 kv. 2025) och antirasism (icke-lagstiftning, 4 kv. 2025)
Årlig plan för utvärderingar och kontroller av ändamålsenligheten	
Utvärdering av direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar	Kvartal 4, 2025
Utvärdering av LULUCF förordningen	Kvartal 4, 2025
Förslag under behandling	
En ny plan för Europas hållbara välbefinnande och konkurrenskraft	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om den unionsomfattande verkan av vissa kördiskvalifikationer	COM(2023)128 final 2023/0055 (COD) 1.3.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om körkort och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2561 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG och kommissionens förordning (EU) nr 383/2012	COM(2023)127 final 2023/0053 (COD) 1.3.2023
Förordning om produktion och saluföring av växtförokningsmaterial i unionen	COM(2023)414 final 2023/0227 (COD) 05.07.2023

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av unionens tullkodex och inrättande av Europeiska unionens tullbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 952/2013	COM(2023)258 final 2023/0156 (COD) 17.5.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om välbefinnande hos hundar och katter samt deras spårbarhet	COM(2023)769 final 2023/0447 (COD) 7.12.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden, om ändring av rådets förordning (EG) nr 1255/97 och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1/2005	COM(2023)770 final 2023/0448 (COD) 7.12.2023
Direktiv om markövervakning och markresiliens	COM(2023)416 final 2023/0232 (COD) 05.07.2023
Förordning om växter som framställts med vissa nya genomiska metoder och därav framställda livsmedel och foder	COM(2023)411 final 2023/0226 (COD) 05.07.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om förebyggande av förluster av plastpellets i syfte att minska mikroplastförorening	COM(2023)645final 2023/0373 (COD) 16.10.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om cirkularitetskrav för fordonskonstruktion och om hantering av uttjänta fordon, om ändring av förordningarna (EU) 2018/858 och 2019/1020 och om upphävande av direktiven 2000/53/EG och 2005/64/EG	COM(2023)451final 2023/0284 (COD) 13.7.2023

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv2008/98/EG om avfall	COM(2023)420final 2023/0234 (COD) 5.7.2023
En ny era för EU:s försvar och säkerhet	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och material med sexuella övergrepp mot barn samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF (omarbetning)	COM(2024)60 final 2024/0035 (COD) 6.2.2024
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av regler för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn	COM(2022)209 final 2022/0155 (COD) 11.5.2022
Skydda vår demokrati och upprätthålla våra värden	
Ett mer inkluderande och skyddande Europa: att utöka förteckningen över EU-brott till att omfatta hatpropaganda och hatbrott	COM(2021)777 final 9.12.2021

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (*International Maritime Organization*, ett mellanstatligt FN-organ med 174 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat kompletterande lagstiftning till IMO:s regelverk när det särskilt gäller miljö- och klimatfrågor inom sjöfartsområdet. I den mån det initierats för Åland viktig EU-lagstiftning inom området är det viktigt att föra fram samma positioner i både EU och i IMO.

Landskapsregeringens har under året varit representerat, som en del i Finlands delegation, i miljökommitténs (MEPC) 82:a session och i en av sessionerna i IMO:s råd.

Landskapsregeringen har under året färdigställt utredningen av ett åländskt associerat medlemskap i IMO och har beslutat att i det här läget inte gå vidare med frågan på grund av det behov personalresurser och budgetmedel ett sådant associerat medlemskap är förknippat med.

4.2 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet. Landskapsregeringens deltar i HELCOM:s HOD-, kommissions- och minstermöten i den mån resurserna tillåter. HELCOM-samarbete i fråga om skydd av biodiversitet sker kontinuerligt i olika arbetsgrupper, där representanter från landskapsregeringen deltar som en del av Finlands representation.

4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö

Havsplaneringssamarbetet pågår på flera olika nivåer, tillsammans med riket, Sverige och inom *MSP Planners' Forum*, som är ett informellt nätverk för havsplanering i Östersjöregionen. Det samlar planeringsmyndigheter och andra aktörer för att diskutera utmaningar, kunskapsluckor och framtida behov.

4.4 Miljösamarbete

Rapportering av statusen för arter och livsmiljöer enligt habitat- och fågeldirektivet till EU-kommissionen pågår och görs i samarbete med finska myndigheter. Samtidigt görs i samarbete en bedömning av gynnsamma referensarealer för dessa arter och livsmiljöer. Referensarealen kommer att bli ett viktigt underlag även i arbetet med restaureringsförordningen.

Inom vattenområdet sker ett mycket bra och utvecklat samarbete med miljöansvariga i Finland och Sverige. Landskapsregeringen har haft olika digitala möten och workshops i samband med kustvattendagar. Samarbete sker även med forskare både i Sverige och Finland när det avser ekosystembaserad havsförvaltning.

4.5 BEIC – Baltic Energy Islands Connect

Åland, Gotland och Bornholm inledde i början av 2024 ett samarbete genom att underteckna ett intentionsavtal inom *The Three Energy Islands' Initiative* - tre öarsamarbetet. Idag är även Ösel med och samarbetet har bytt namn till BEIC – *Baltic Energy Islands Connect*. Tanken med initiativet är att utbyta erfarenheter och kunskap, starta gemensamma projekt och aktiviteter, få nordisk och europeisk finansiering till projekt och tillsammans stärka öarnas konkurrenskraft inom utvecklingen av energimarknaden. Landskapsregeringen överväger individuellt de olika projektinitiativen, om de förväntade

resultaten motiverar till att delta genom att allokera resurser till dem. Initialt ser landskapsregeringen följande fördelar med samarbetet:

- Koordinering av informationsinsatser och tillståndprocesser gällande vätgasinfrastrukturprojekt som planeras byggas i Östersjön och som berör axeln Åland-Gottland-Bornholm
- Information och kunskapsutbyte som bygger upp förvaltningens och högskolans kunskapsnivå gällande vätgas, förnybar energi och dess infrastruktur
- Gemensamma projektansökningar på nordisk och europeisk nivå för finansiering av lokala projekt, studier, undersökningar etc.
- Aktivera det åländska näringslivet och det lokala samhället för att göra dem mottagliga för omvandlingen av vårt energisystem
- Utredningar om socioekonomiska effekter och hur öarna kan få ut så mycket som möjligt av energiproduktionsetableringarna
- Marknadsföring av Åland och stärka Ålands roll som energiö.

4.6 Clean Energy for EU Islands

Sekretariatet för ren energi för EU-öarna är ett initiativ på uppdrag av EU-kommissionen som syftar till att katalysera omställningen av ren energi på EU-öarna. Under verksamhetsåret 2024 har landskapsregeringen inte prioriterat samarbetet. Samarbetet kommer inte heller att prioriteras under 2025.

4.7 Everyone Can Flourish-samarbete med UN-Habitat

Rapporten *Everyone Can Flourish on the Islands of Peace - Åland Voluntary Review 2024* har uppmärksammats internationellt sedan landskapsregeringen lämnade den till FN i slutet av maj 2024.

FN-organet UN-Habitat är inom FN-systemet ansvarigt för lokaliseringen av Agenda 2030. UN-Habitat, som har sitt huvudkontor i Nairobi/Kenya, identifierade rapporten *Åland Voluntary Review 2024* i samband med FN:s årliga högnivåmöte i juli 2024 och ombad Åland att presentera rapporten.

Under hösten uttryckte UN-Habitat en vilja till samarbete i syfte att främja en internationalisering av *Everyone Can Flourish*-filosofin som en övergripande kulturell förändringskraft som kopplar samman befintliga globala initiativ för genomförandet av Agenda 2030, bland annat genom att främja en implementering av *Everyone Can Flourish*-konceptet i andra delar av världen. I december 2024 presenterade UN-Habitat ett utkast till Letter of Intent, vilket undertecknades i februari 2025. Partnerskapet stöds av såväl Statsrådets kansli som miljöministeriet i Helsingfors. En operativ fas, som projektleds av

UN-Habitats huvudkontor, har inletts och under 2025 är fokus på koncept- och kunskapsutveckling.

Landskapsregeringen uttalade i budgetförslaget för 2023 att det breda och genomgripande arbetet för hållbar utveckling, som bedrivs tillsammans inom ramen för bärkraft-nätverket, bidrar till en långsamt ökande grad av positiv fred. Vidare uttalades att landskapsregeringen avsåg att i dessa tider av säkerhetspolitisk oro verka för varaktig fred, bland annat genom att vidareutveckla Ålands internationella samarbeten kring hållbar utveckling. Samarbetet med UN-Habitat är ett av de centrala elementen i detta långsiktiga och strategiska arbete.

Andra centrala element är ett samarbete med Island (samarförståndsavtal undertecknat i juni 2023), ett forskningssamarbete med Lunds Universitet (samarförståndsavtal undertecknat i februari 2024) samt medverkan i EU-projektet 2030CATALYSTS under 2025-2026 (projektet leds av EU-kommissionens Joint Research Centre och finansieras av EU-parlamentet).

4.8 Central Baltic

Interreg *Central Baltic Programme 2021–2027* är ett av EU:s gränsöverskridande samarbetsprogram för regioner som finansieras av ERUF (Europeiska regionala utvecklingsfonden). Samarbetsprogrammet omfattar mellersta Östersjöregionen med en befolkning på nästan 11 miljoner.

Hittills har programmet (denna programperiod) godkänt finansiering till 13 åländska projektpartners på totalt drygt 3,5 miljoner euro.

Projektf finansiering inom programperioden 2021–2027 är möjlig inom följande sju program mål, fördelat på fyra tematiker:

- Innovativ affärsutveckling
 - o Mer export för små- och medelstora företag
 - o Fler nya företag som skalas upp
 - Förbättrad miljö och resursanvändning
 - o Gemensamma lösningar för cirkulär ekonomi
 - o Förbättrad kust och marin miljö
 - o Minskade koldioxidutsläpp
 - Förbättrade anställningsmöjligheter
 - o Förbättrade anställningsmöjligheter på arbetsmarknaden
 - Förbättrade offentliga tjänster
 - o Förbättrade offentliga tjänster och lösningar
-

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på regional utveckling, konkreta resultat och ett tydligt mervärde i samarbetet över gränserna. Projekten ska åtminstone ha partners från två länder inom området. Projektsamarbete enbart mellan Åland-Finland är inte stödberättigat. Möjliga samarbetsorganisationer är offentliga organisationer, icke-statliga organisationer och privata aktörer beroende på relevans för projektgenomförandet.

I kölvattnet av Rysslands militära aggression mot Ukraina och det efterföljande upphävandet av Interreg NEXT-finansieringsprogram som involverar Ryssland och Vitryssland, gjorde Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) strategiska justeringar 2023 för att möta det föränderliga geopolitiska landskapet. Dessa förändringar innebär att Central Baltic-programmet i slutet av 2024 fick ökade resurser med knappt 30 miljoner euro och en utökad geografisk räckvidd. Utvidgning av programmet omfattar ytterligare två regioner, nämligen Etelä-Savo i Finland och Latgale i Lettland.

Landskapsregeringen är värdorganisation för en *Contact Point*, vars roll är att vara informatör, ambassadör och nätverkare för programmet på Åland. På Contact Point Åland finns en heltidsanställd informatör som arbetar med att sprida information om programmet och dess finansieringsmöjligheter samt underlätta att hitta potentiella projektpartners.

4.9 Utbildningssamarbete

Landskapsregeringen samarbetar aktivt inom utbildningsområdet med myndigheter i Sverige och i Finland. Landskapsregeringen upprätthåller en regelbunden kontakt med Universitets- och högskolerådet (UHR) i Sverige för att följa förändringar i regelverket för tillträde till högre utbildning. Diskussioner förs med Utbildningsdepartementet och UHR om möjligheterna att även framöver förlägga det svenska högskoleprovet till Åland, trots den nya svenska lagstiftningen som innebär att detta inte längre är möjligt. Under året har skrivelser framförts till de svenska utbildningsministrarna, först Mats Persson och sedan Johan Pehrson.

Deltagare från olika skolnivåer på Åland har under året deltagit i ett forsknings- och utvecklingsarbete inom ramen för det svenska forskningsinstitutet Ifous i syfte att utveckla distansundervisningen. Landskapsregeringen koordinerar de åländska deltagarnas medverkan.

4.10 UNESCO

Åland fick under 2024 en ny nationalkommission som tillsattes för 2024-2027 och som nu leds av ordförande och lagtingsledamoten Harry Jansson. Till vice ordförande utsågs Marcus Koskinen- Hagman. Ålands UNESCO-kommission har under året mötts fem gånger. Beredning av Ålands UNESCO-strategi fördjupades av den nya kommissionen som även arbetar med att ta fram ett lagförslag till en helt ny lag som ska reglera Ålands UNESCO-kommissions arbete. Den åländska UNESCO-kommissionen undersöker möjligheten att få Ålandsfrågan klassad som ett *Memory of the World*.

Åland Post fick tillstånd om att använda UNESCOs *Memory of the World*-logga vid utgivningen ett frimärke för att uppmärksamma Gustaf Eriksons arkiv. Under året gjordes också en ansökan till att få Ålands lyceum med i UNESCOs ASP-net nätverk (Associated School Network) och därmed få klassificering som UNESCO-skola. Ansökan godkändes vid året slut. Avstämning med den finska generalsekreteraren för UNESCO sker på regelbunden basis. Vidare deltog Ålands UNESCO-kommission med de andra nordiska kommissionerna på det nordiska mötet i Hveragerdi där Island stod värd för det årliga nordiska UNESCO-mötet. De ämnen som diskuterades och analyserades bland de nordiska UNESCO-länderna var kriget i Ukraina, internationella utbildningsfrågor, de olika konventionerna inom kulturområdet, jämställdhet, vetenskap, journalistisk frihet och mycket mer.

Utöver det nordiska mötet för de nordiska nationella kommissionerna deltog Åland även i år på det årliga mötet för de europeiska generalsekreterarna som denna gång hölls i Istanbul. Åland deltar i de digitala mötena för det nordiska nätverket för Haag-konventionen. Åland arbetar med implementeringen av Haag-konventionens 1: och 2:a protokoll.

4.11 RLEG

RLEG är ett nygammalt initiativ som samlar regioner och autonomier med lagstiftningsbehörighet i EU. Totalt 16 regioner och autonomier, inklusive Åland, har under året varit medlemmar i initiativet. Övriga är Baleriska öarna, Baskien, Kärnten, Katalonien, Flandern, Niederösterreich, Madeira, Piemonte, Salzburg, Tyrolen, Oberösterreich, Valencia, Vorarlberg samt Korsika som observatör. RLEG arbetar hela tiden för att utvidgas till att inkludera fler autonomier och lagstiftande regioner i EU. Åland har tillsammans med tre andra regioner varit med i ledningsgruppen för initiativet och landskapsregeringens ministerråd i Bryssel har representerat Åland i arbetet.

RLEG arbetar för att stärka flernivåstyret i EU och delar övertygelsen att regionala och lokala myndigheter behöver spela en fundamental roll i EU för att unionen ska kunna fungera effektivt och vara demokratisk.

Under år 2024 har samarbetet varit något mindre aktivt än tidigare år till följd av EU-valet och den osäkerhet som funnits under tiden en ny kommission formats och ansvarsområden förändrats.

Landskapsregeringen ser dock fortsättningsvis RLEG som ett viktigt samarbetsorgan och kommer att driva på för ett fortsatt aktivt samarbete. Det är en styrka för Åland att kunna föra fram sina ståndpunkter gemensamt med andra lagstiftande regioner till EU:s institutioner.

4.12 Samarbetsdeklaration mellan Åland och Ostbelgien

Sedan dåvarande vicelantrådet Harry Janssons besök 2023 i Eupen, huvudstaden i den tyskspråkiga gemenskapen i Belgien, även kallat Ostbelgien, har Åland och Ostbelgien en samarbetsdeklaration om ett strategiskt utbyte mellan autonomierna.

En gemensam fråga som parterna avser samarbeta kring är geoblockering och de svårigheter i vardagen som fenomenet skapar för språkminoriteter. Under 2025 planerar landskapsregeringen att föra en strategisk dialog med Ostbelgien för att se på gemensamma insatser för att påverka kommissionens fortsatta arbete med frågan.

4.13 Europeiskt ö-samarbete

Landskapsregeringen har under 2024 deltagit i ett samarbete med de europeiska öarna Sardinien (IT), Balearerna (ES), Korsika (FR), Gozo (MT), Heraklion (GR), Korfu (GR) och Gotland (SE). Tillsammans har öarna jobbat för att föra fram idén om en särskild status för öar i EU. Man har även tagit gemensamma initiativ i konkreta policy-frågor, exempelvis genom en skrivelse kring statsstödsregler för flyg till små öar.

Under den europeiska veckan för regioner och städer organiserades också ett gemensamt event med temat *The island regions and the upcoming EU legislative cycle*. Lagtingsledamot Anders Ekström, som är medlem av regionkommittén, representerade landskapsregeringen under eventet. Där lyfte han bland annat de specifika utmaningar som följer av öars småskalighet och argumenterade för att öar ofta behöver undantag från regelverk som är anpassade för stora centralorter.

Landskapsregeringen konstaterar att öar i EU delar många utmaningar och välkomnar ett fortsatt samarbete för att gemensamt föra fram öars särskilda behov på EU-nivå, detta är också av särskilt intresse vad gäller EU:s säkerhetspolitik

Bilaga 1	Statistikbilaga, Landskapets arbete med EU-ärenden år 2024
Bilaga 2	Landskapsregeringens prioriteringar för kommissionens nya mandatperiod

Statistikbilaga till landskapregeringens externpolitiska meddelande nr 4/2024-2025

Landskapets arbete med EU-ärenden år 2024

I den här bilagan sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2024

Innehåll

Statistikbilaga till landskapregeringens externpolitiska meddelande nr 4/2024-2025	1
Landskapets arbete med EU-ärenden år 2024.....	1
Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet	2
Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ	2
Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting.....	2
Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting	3
Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diarieförda kommissionsinitiativ	3
Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet.....	4
Genomförande av EU-direktiv i landskapet.....	4
Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år.....	4
Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden	5
Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland	5
Tabell 7: Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet.....	6
Tabell 8: Motiverade yttranden	6
Tabell 9: Talan i EU-domstolen.....	6

Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ

	2024	2023	2022	2021
Inkomna kommissionsinitiativ	601 st	712 st	658 st	772 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	3 st	12 st	7 st	-
Samrådsärende	-	8 st	1 st	-
Informationsärende	3 st	2 st	6 st	-
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	-	2 st	-	-

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via kommissionens eTrustEx-meddelandetjänst. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. Enheten för rättsliga och internationella frågor sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting

Utskott	2024	2023	2022	2021
Lag- och kulturutskottet	-	3 st	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	3 st	-	-
Social- och miljöutskottet	-	2 st	1 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kanslikommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-	-
Totalt	-	8 st	1 st	-

Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting

Utskott	2024	2023	2022	2021
Lag- och kulturutskottet	-	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	-	2 st	-
Social- och miljöutskottet	3 st	2 st	4 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kanslikommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-	-
Totalt	3 st	2 st	6 st	-

Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diarförda kommissionsinitiativ

	2024	2023	2022	2021
Regeringskansliet				
Enheten för rättsliga och internationella frågor	-	-	-	-
Finansavdelningen	-	3 st	1 st	-
Social- och miljöavdelningen				
Hälsa- och sjukvårdsbyrån	-	1 st	-	-
Miljöbyrån	2 st	5 st	3 st	-
Näringsavdelningen				
Allmänna byrån	-	-	-	-
Jordbruksbyrån	-	-	-	-
Fiskeribyrån	-	-	-	-
Skogsbruksbyrån	1 st	-	-	-
Utbildnings och kulturavdelningen	-	-	-	-
Infrastrukturavdelning	-	3 st	3 st	-
Totalt	3 st	12 st	7 st	-

Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet

Genomförande av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana är gällande lagstiftning och kräver inte särskilda genomförandeåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver nationella genomförandeåtgärder för att uppnå resultatet. Ur tabellen nedan framgår hur många direktiv som antagits inom EU under de senaste fem åren.

Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år

	2024	2023	2022	2021	2020
Direktiv	59 st	24 st	41 st	30 st	29 st
Direktiven fördelade inom landskapsregeringen					
Regeringskansliet					
Enheten för rättsliga och internationella frågor	10 st	5 st	3 st	2 st	1 st
Personal- och kommunikationsenheten	1 st	1 st	1 st	-	1 st
Stabsenheten	5 st	-	1 st	-	-
Digitaliseringsenheten	-	-	1 st	-	-
Finansavdelningen					
Allmänna byrån	12 st	5 st	6 st	8 st	8 st
Avtals- och pensionsbyrån	1 st	1 st	1 st	-	-
Social- och miljöavdelningen					
Socialvårdsbyrån	-	-	1 st	1 st	1 st
Hälso- och sjukvårdsbyrån	2 st	-	2 st	-	-
Miljöbyrån	12 st	5 st	14 st	7 st	11 st
Utbildnings- och kulturavdelningen					
Utbildningsbyrån	2 st	-	2 st	2 st	1 st
Näringsavdelningen					
Jordbruksbyrån	2 st	1 st	4 st	5 st	3 st
Infrastrukturavdelningen					
Allmänna byrån	12 st	6 st	5 st	5 st	3 st
Totalt	59 st	24 st	41 st	30 st	29 st

Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna ska genomföra direktivet och anta sådana lagstiftningsåtgärder som krävs för att uppnå direktivets bestämmelser. Ofta är denna tidsfrist två år. Medlemsstaterna ska informera kommissionen om de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen följer upp att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt eller inom utsatt tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning, om en medlemsstat inte informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en medlemsstat brustit i tillämpningen av EU-rätten på något av ovanstående sätt kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande. De formella stegen i överträdelseförfarandet är formell underrättelse, motiverat yttrande samt talan vid EU-domstolen.

Av följande tabeller framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen inlett mot Finland under de senaste tre åren. Av tabellerna framgår även hur många av dessa ärenden som berört landskapet.

Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland

	Försenat genomförande			Felaktigt genomförande		
	2024	2023	2022	2024	2023	2022
Berör enbart riket	6 st	5 st	4 st	3 st	7 st	3 st
Berör både landskapet och riket	2 st	1 st	5 st	-	-	-
Berör enbart landskapet	4 st	4 st	2 st	2 st	-	-
Totalt	12 st	10 st	11 st	5 st	7 st	3 st

Under år 2024 inledde kommissionen 12 formella underrättelser mot Finland på grund av försenat genomförande av direktiv.

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa lagstiftningsområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets genomförande av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de sex formella underrättelser som rörde landskapets försenade genomförande av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

Tabell 7: Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet

Område	2024	2023	2022	2021
Energi	1 st	-	-	2 st
Digital teknik	2 st	-	-	1 st
Visselblåsare	-	-	1 st	-
Tillgänglighet	-	-	1 st	-
Trafik	-	2 st	2 st	1 st
Miljö	5 st	1 st	3 st	2 st
Yrkeskvalifikationer	-	-	-	-
Jordbruk	-	1 st	-	-
Tobaksprodukter	-	1 st	-	-
Totalt	8 st	5 st	7 st	6 st

Tabell 8: Motiverade yttranden

	Försenat genomförande			Felaktigt genomförande		
	2024	2023	2022	2024	2023	2022
Berör enbart riket	2 st	2 st	3 st	-	6 st	1 st
Berör både landskapet och riket	-	2 st	3 st	-	-	-
Berör enbart landskapet	-	-	-	-	-	-
Totalt	2 st	4 st	6 st	-	6 st	1 st

Tabell 9: Talan i EU-domstolen

	Försenat genomförande			Felaktigt genomförande		
	2024	2023	2022	2024	2023	2022
Berör enbart riket	-	-	-	-	-	-
Berör både landskapet och riket	-	-	-	-	-	-
Berör enbart landskapet	-	-	-	-	-	-
Totalt	-	-	-	-	-	-

Landskapsregeringens prioriteringar för kommissionens nya mandatperiod

Ursula von der Leyen har lagt ut kommissionens politiska riktlinjer för 2024–2029. Landskapsregeringens prioriteringar för de olika fokusområden som kommissionens ordförande pekat ut presenterades för självstyrelsepolitiska nämnden den 11 oktober 2024.

En ny plan för Europas hållbara välstånd och konkurrenskraft

- Landskapsregeringen välkomnar kommissionens fokus på konkurrenskraft och den inre marknaden. Inte minst Draghi-rapporten visar vikten av att förbättra Europas konkurrenskraft och för en handelsnation som Åland är den inre marknaden och möjligheterna att utnyttja dess fulla potential av största vikt.
- I linje med kommissionens ambition att förenkla för företagen i allmänhet och för små och medelstora företag i synnerhet vill landskapsregeringen understryka vikten av att EU:s nya tullkodex möjliggör tydliga förenklingar för företagen. För Ålands del gäller det främst när det kommer till handel mellan särskilda skatteområden inom EU och resten av den inre marknaden.
- Den gröna omställningen bör fortsätta och landskapsregeringen välkomnar att kommissionen kommer fortsätta arbeta för att göra EU till världens första klimatneutrala region. Landskapsregeringen välkomnar framför allt kommissionens fokus på grön energi. Landskapsregeringen stöder satsningarna på havsbaserad vindkraft och önskar att kommissionen spelar en aktiv roll i att skapa förutsättningar för utveckling av den branschen. Även de aviserade satsningarna på vätgas välkomnas.
- Sjöfarten är en förutsättning för fungerande handelsströmmar och av största vikt för såväl den europeiska exportindustrin som för människor som lever på öar och vid kustområden. Landskapsregeringen uppmanar kommissionen att aktivt arbeta för att säkerställa en stabil sjöfartsindustri samt ge den europeiska varvsindustrin förutsättningar att bemöta den osunda konkurrensen från exempelvis Kina.

En ny era för EU:s försvar och säkerhet

- Landskapsregeringen konstaterar att arbetet för fred och stabilitet är en av EU:s grundpelare och uppmanar kommissionen att speciellt värna om demilitarisering och vara en kraft som alltid står för en regelbaserad världsordning.

- Civil beredskap är en viktig del av unionens säkerhetspolitik och landskapsregeringen välkomnar ett ökat europeiskt samarbete på det området.
- Den europeiska migrationspolitiken måste säkerställa att medlemsstater och regioner har möjligheter att få tillgång till den arbetskraft som behövs, särskilt givet den demografiska situationen många regioner i EU står inför. Det behöver finnas tydliga, lagliga vägar för människor från tredjeländer att arbeta och bo i EU.

Stödja människor, stärka våra samhällen och vår samhällsmodell

- Landskapsregeringen vill understryka att sociala frågor först och främst ska vara en nationell eller regional kompetens. EU bör inte gå in och styra medlemsstaternas social-, bostads- eller arbetsmarknadspolitik. Landskapsregeringen välkomnar däremot dialog och utbyte av idéer och processer på det här området.
- Landskapsregeringen välkomnar att kommissionen vill sätta regionerna i centrum för en stärkt sammanhållnings- och tillväxtpolitik. Mycket av det konkreta arbetet på dessa områden görs på regional nivå och det är viktigt att regionerna har en tydlig och formell roll i framtagandet av strategier och program.
- Öar har särskilda ekonomiska utmaningar och landskapsregeringen välkomnar att kommissionen specifikt nämner att dessa utmaningar måste tas hänsyn till. Landskapsregeringen önskar att dessa ambitioner ska omsättas i konkret politik och vill uppmärksamma kommissionen på de förslag om en särskild status för europeiska ö-regioner som finns.

Slå vakt om vår livskvalitet: livsmedelstrygghet, vatten och natur

- Det småskaliga jordbruket är oerhört viktigt för EU och landskapsregeringen håller med om att förutsättningarna för att bedriva ett lönsamt jordbruk måste säkerställas i hela EU. Landskapsregeringen konstaterar att frågan om försörjningsberedskap är central och påminner om att jordbrukarna spelar en viktig roll i säkerställandet av densamma.
- Jordbrukarnas lönsamhet är enligt landskapsregeringen en förutsättning för att lyckas med den gröna omställningen inom jordbruket. Det är bara lönsamma jordbruk som har de resurser som krävs för att lyckas ställa om och jordbrukarna behöver tydligt belönas för de insatser de gör för att minska klimatavtrycket och stöda den biologiska mångfalden.
- Generationsväxlingen inom både jordbruket och fisket är en stor utmaning runt om i Europa och landskapsregeringen uppmanar kommissionen att aktivt arbeta för att fler unga ska komma in i dessa yrken.
- Rena hav är centrala för ett ö-samhälle som Åland och ett specifikt fokus behöver läggas på Östersjön. För att minska övergödningen krävs internationellt samarbete och EU behöver spela en viktig roll i att koordinera det.

- Ett såväl miljömässigt som socioekonomiskt hållbart fiske måste ha förutsättningar att fortsätta i hela EU, inklusive Östersjön. Fiskekvoternas nivåer behöver vara mer stabila över tid och undvika allt för stora fluktuationer från år till år. Det småskaliga, kustnära fisket behöver värnas och skärgårdsbefolkningen behöver ha möjlighet att bedriva den viltvård och jakt som krävs för att upprätthålla en levande flora och fauna i lokalsamhället.
- Den blå ekonomin behöver enligt landskapsregeringen få ett ännu större fokus än hittills på EU-nivå. Det finns stort tillväxtpotential på det här området och en cirkulär, blå ekonomi kan bidra till den gröna omställningen.

Skydda vår demokrati och upprätthålla våra värden

- En av grunderna för en fungerande demokrati är förtroende. Här behöver EU fortsätta arbeta för att stärka sitt förtroende hos medborgarna. EU behöver på allvar börja värna subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna och undvika att reglera sådant som bättre hanteras närmare människorna.
- För många européer är de lokala myndigheterna den nivå som de har närmast kontakt med. För en verklig demokrati i EU måste därför även regioner med lagstiftningsbehörighet ha en formell roll i EU-systemet. Regionkommittén har inte de behörigheter som krävs för att åstadkomma det och behöver ersättas med en formell och verklig roll för regioner.
- Regioner med lagstiftningsbehörighet behöver säkerställas en verklig representation också i Europaparlamentet. Därför menar landskapsregeringen att EU:s vallag måste innehålla krav på att medlemsstaterna ska säkerställa detta i sina nationella valsystem.
- Landskapsregeringen står upp för rättsstatsprincipen och den liberala demokratin i alla lägen och uppskattar kommissionens tydliga ambitioner på det området.

Europa i världen: Utnyttja vår styrka och våra partnerskap

- För att EU ska ha de muskler som krävs för att vara en stark, global aktör måste EU vara en organisation som har ett starkt stöd bland medborgarna. Initiativ för att göra EU mer demokratiskt och involvera även lagstiftande regioner i beslutsprocessen är således även en viktig fråga för att stärka EU:s roll på den globala arenan.
- Landskapsregeringen står helt och fullt bakom ett fortsatt stöd till Ukraina, det får aldrig finnas några frågetecken kring att Ukrainas sak är vår.
- Landskapsregeringen välkomnar ett fortsatt stöd till kandidatländerna och konstaterar att det är viktigt att deras arbete med demokrati, rättsstaten och ekonomin fortsätter så att de kan bli redo för medlemskap i EU.

Uppnå resultat tillsammans och förbereda vår union för framtiden

- EU behöver i budgetarbetet, precis som medlemsstater och regioner, fokusera på prioriteringar och effektiviseringar, snarare än att söka nya intäktsströmmar.

- Landskapsregeringen välkomnar kommissionens fokus på strukturreformer, men påminner om att det i grunden är medlemsstaternas ansvar att upprätthålla en ansvarsfull, ekonomisk politik.